

9051

Ա. Յ. ԵՐԷՑԵԱՆ

ՈՐԴԵՍՊԱՆ ՄԱՅՐԸ

ՏՐԱՄ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐ ՄԷԿ ՊԱՏԿԵՐ

1929

ՏՊԱԳՐ. «ԱՐԱՔՍ» Բ. Յ. ԲՕՓԱԼԵԱՆ - ՀԱԼԷՊ

891.99

Ե-80

891.99

Ե-82

Ա. Յ. ԵՐԷՑԵԱՆ

ՈՐԴԵՍՊԱՆ ՄԱՅՐԸ

ՏՐԱՄ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐ ՄԷԿ ՊԱՏԿԵՐ

1929

ՏՊԱԳՐ. «ԱՐԱՔՍ» Բ. Յ. ԹՕՓԱԼԵԱՆ - ՀԱԼԷՊ

№ 20
ՏՊԱՐԱՆ
ԱՐԱՔՍ - Ք. ԹՕՓԱԼԵԱՆ
59, RUE TILÉL. ALEP- SYRIE

52977-ստ

2003

38678. 67 9.

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Ներկայ հոգեցունց եւ քստմնեցուցիչ տրամին բուն աղբիւրը կորսուած է նախադարեան անցեալի մշտնջատ ծոցին մէջ, սակայն անոր կարկաչին հոգեթով արծագանքը՝ ընդհատուած ելեւէջներով, կ'երկարածգուի վիպային խողովակներու ընդմէջէն մինչեւ մեր ժամանակը:

Վէպը Արեւելքի յատուկ դրոշմ կը կրէ, որուն անկապ թելերը ի մի հիւսելով, զանազան զանակներով եւ երանգներով տրամի վերածեցի: Համադրութիւնը ներդաշնակ եւ հրապուրիչ դարձնելու համար աւելորդ է ըսել ջանացի լրացուցիչ պատկերներ ստեղծել եւ աւելի սրտալոյս եւ հոգեպարար տեսիլներով կերտուածքը ամբողջացնել:

Տրամին կմախքը, բուն ատաղձը կը ներկայացնէ երկու հակադիր եզրեր: Ընթերցողը եւ կամ տրամին ներկայացման հանդիսատես եղողը արդէն պիտի նշմարէ որ չար նախանձը, ագահութիւնը, անխապաշարումը զինակցութիւն մը կազմած կը պայքարին դիւային ամէն տեսակ մերենայութեամբ՝ զգեստներու գեղեցիկը, վսեմը՝ ճշմարիտը եւ առաքինին: Եւ ահա՛ առաջին պայքարներու ընթացքին, գեղեցիկը կը շղթայուի, վսեմը կը խարազանուի, ճշմարիտը կը թաղուի, առաքինին պարտասած կ'իյնայ ոտակոխ: Իսկ տգեղը կը խնկարկուի, նսեմը կը ծափահարուի, անիրաւը կը պաշտուի, եւ նախապաշարումի քուրմերը ուժգին իրենց ծնծղաները կը հնչեցնեն: Սակայն, ի վերջոյ, թէեւ շատ ուշ, ճշմարտութեան փիւնիկ թռչունը, որքան որ մոխրակոյտի վերածուած, յանկարծ, Աստուածային կամ Պրումէթէի կայծերով վերաստեղծուած՝ լուսեղէն փետուր-

ներով, բոցափայլ թեւերով թռիչ կ'առնէ եւ իր սայրասուր կտուցի հարուածներով կը ջախջախէ այն սեւ ագռաւները որոնք աղաւնիի արծաթափայլ թեւեր ու փետուրներ փոխ առած՝ յաջողած էին կառուցանել բոյներնին արքայական շքեղ պալատներու մէջ։ Որով, հալածուած, կորսուած արդարութիւնը կրկին իր գահը կը գրաւէ յաղթական սուրը պատեանէն մերկացուցած։ Իսկ շղթաներու օղակներով ճրնշուած դաստակները կը զարդարուն գոհարակուռ ապարանջաններով եւ այն գլուխը որ դեռ երէկ քարի վրայ կը հանգչէր, այսօր թագով կը պսակուի։

Հեղինակին սոյն տրամը գրելու նպատակն ու շարժառիթը եղած է ընթերցող հայ հասարակութեան գրական փոքրիկ ծառայութիւն մը մատուցանելէ աւելի, ընթերցողին ներշնչել ճշմարտութեան սէր, առաքինութեան ոգի եւ ճշմարիտին ու վսեմին բազիններուն պաշտումի գաղափար։

Եթէ սոյն տրամը այդ ուղղութեամբ յաջողի մեր սիրած նպատակին ծառայել, ատով արդարացուցած պիտի ըլլայ իր գոյութեան իրաւունքը։

ՀԵՂԻՆԱԿ

Առ սիրելի հայրենակից

Պ. Արամ Յ. Երէցեան .

Այս պահուն, երբ գրիչը ձեռքս առած՝ ընդերկար կը մտածեմ դրուատական խօսք մը ըսելու ձեր «Որդեսպան Մայրը» թատերգութեան համար. միտքս եկան Ձեր մանկութեան օրերը, որոնց վրայէն թէեւ տասնեակ մը տարիներ անցած են, բայց անոնց քաղցր յիշատակները միշտ թարմ եւ անմոռանալի են։

Դեռ երէկուան պէս կը յիշեմ 1896 թուականի երջանիկ օրերը, յորում այն ինչ վերադարձեր էի Մշոյ Ս. Կարապետի վանքէն եւ յաճախ հայրենի հինաւուրց ընկուզենիի շուքին տակ նստած՝ կ'աւանդէի Ձեզ այբ ու բնի առաջին դասը։ Երջանիկ օրե՞ր կ'ըսեմ, որովհետեւ դեռ ողջ էին մեր սիրելի ծնողքն ու ազգականները, շէն էր մեր գիւղն ու հայրենիքը, ազատ էր Մարաթուկը, Հռեցվարը, Ծովասարը եւ հայրենեաց սրբազան ուխտավայրերն ու դրախտանման հովոցները։

Հին յուշե՞ր... Ի՞նչ նուիրական ու տօնիկ երջանկութիւն։ Հայրենի երկնքին տակ ամէն բան հեշտ ու պայծառ էր. եթէ մթին կողմ մը կար՝ այն ալ ուսման ու դաստիարակութեան թերին էր, որով շատ կանուխէն թողուցիք Սասուն ծնընդավայրն ու մեկնեցաք Ս. Երուսաղէմ, ուր ամբողջ տասը տարիներ կեանք մաշեցնելով մտքի պաշար ամբարեցիք

ու բանաստեղծ եղաք ի պէտս հայրենեաց: Սակայն դժբաղդաբար ընդհանուր պատերազմի հռչակումով հայրենիքը կործանեցաւ եւ չի կրցաւ օգտուիլ Ձեր գրչէն ու տաղանդէն:

Իսկ այժմ, ո՛վ Սասնոյ հարազատ զաւակ, յոյժ երջանիկ կը համարեմ ինքզինքս որ միեւնոյն անկեղծ սիրոյ կապով բաղդը կ'ունենամ նուիրելու ներկայ չնչին դրուատականս Ձեր «Որդեսպան Մայրը» Գրքոյկին, ոչ թէ ասով պատիւ մը ձեռք բերելու յաւակնութեամբ այլ քաջ գիտնալով թէ՛ դուք ճաշակ ունիք արտադրելու այսպիսի գրական պտուղները որոնք հանրութեան համար որքան օգտակար՝ նոյնքան ալ ինծի փառք ու պարծանք են:

Արդ, շնորհաւորելով զՁեզ, կարողութիւն կը մաղթեմ Ձեր բազմաբեղուն գրչին ու մտքին:

12 Ապրիլ 929

Հալէպ

Ողջագուրանօք

ՄԿՐՏԻՉ ՔՂԵՅ. ՄՈՒՐՍԵԱՆ

Ա. Յ. ԵՐԷՅԵԱՆ

20Ն ՈՐԴԻԱԿԱՆ

ՆԱՀԱՏԱԿ ԿՕՐԱՒ Խ. ԵՐԵՅԵԱՆԻ

Ո՛վ նահատակ մայր,
Սրտովդ սիրավառ
Քու որդւոյդ համար
Ասթի՛նէ մ'եղար:

Ուստի, սա տրամ
Իբրեւ անթառամ
Պսակ՝ խնկամա՛ն,
Թո՛ղ ամէն անգամ՝

Ոսկորներդ խնկեն
Սէրովս հրեղէն:
Ո՛վ հէ՛ք մայր անթաղ,
Աճիւնիդ մատաղ:

ՈՐԴԻԴ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ԱՍՈՒՐ	Թիֆլիզի մեծ վաճառական
ԱՍԹԻՆԷ	Անոր աղջիկը
ՍԱՐԱՏ	Ասուրի որդին, հեծելագորաց հրամա-
ՇԱՄԱՐ	Սարատի որդեսպան կինը [նատար
ՆԱՏԻՐ	Պարսկաստանի թագաւոր
ՇԱՀԱՋ	Անոր գահաժառանգ որդին
ՇԱՀԱՆ	Շահազի որդին
ՄԱՐԱԹ	Ասուրի նախկին ծառան
ՓԷՐԻ	Ասուրի նախկին սպասուհին
ԿՓՍՍԱ	Թաւրիժի բանտապահը
ՄԻՐՋԱ	« «
ՋԱՀԱՐ	Ասթինէի նաժիշտը
ՎԱՐԻԿ	« «
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ ՄԸ	Դաւրիժի պալատականներէն

ԾԱՆՈԹ.— Ա. Արարը կը ներկայացնէ դղեակ մը Թիֆլիզի մէջ:
 Բ. « « Թաւրիժի մէկ անտառը:
 Գ. Դ. Ե. արարները եւ պատկերը տեղի կ'ունենան Թաւրիժի արքայական պալատը:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՋԴ.— Ամէն իրաւունք հեղինակին կը պատկանի:

ՈՐԴԵՍՊԱՆ ՄԱՅՐԸ

Ա. ԱՐԱՐ

Ապարանքի մը դահլիճը ծածկուած գորգերով, զարդարուած վայելչատես նկարներով, թիկնաթոռներ: Իրիկուն է:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԱՍՈՒՐ (առանձին)

Հոգիս կ'ալեկոծի, սրտէս արիւն կը կաթի, երբ կը տեսնեմ ժանտատեսիլ, վատաբարոյ հարսիս ամօթալի արարքները: Նա սեւ իժ մըն է, ահարկո՛ւ վագր մը: Նախանձը անոր սրտին խորը լուռ կը մրափէ: Բացայայտ ճշմարտութիւն է, որ այս դժոխածին ճիւղը, մի օր իր ժանիքներուն զոհէ իմ որդիս, որը՝ կուրօրէն, յիմարաբար կը սիրէ զինք, ինչպէս միամիտ այն գառնուկը որ՝ կը լիզէ դահիճին դանակը: Ի զո՛ւր ջանացի զգուշացնել Սարատը չի խաբուելու անոր շողորճորթ լեզուէն: Սակայն որդիս փոխանակ հայրական խրատներուն անսալու, ընդհակառակը՝ պարսաւեց զիս և նոյնիսկ սպառնաց ինծի: Ի՞նչ ընելու է: Թողո՞ւմ որ ապարանքս ապականութեան, և գարշանքի վայր դառնայ: Ո՛չ, ո՛չ, այդ՝ անկարելի է: Լաւ է որ հիմնայատակ զգետնուի այս հաստատութիւնը, կամ հոյճարակ դառնայ, քան անպատուութեան և պղծութեան կեդրոն: Ասթինէ՛ս, սիրասո՛ւն դուստրս կու գայ: Չքնա՞ղ հրեշտակս, որուն միակ ժպիտովը կը սնանիմ, կը խանդավառուիմ մոռնալով անհուն ցաւերս:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

ՆՈՅՆ ԵՒ ԱՍԹԻՆԷ

ԱՍԹԻՆԷ.— Հա՛յր, դարձեալ առանձին նստած՝ կը խորհիս: Բաւակա՛ն է, հա՛յր, շատ մի՛ մտահոգուիր: Թա- խիծը սրտին ուրդն է, հոգիին կրակը: Մեղք ես, զգուշացիր, խնայէ կեանքիդ:

ԱՍՈՒՐ.— Ասթինէ՛, դու արդէն գիտես մտահոգու- թեանս պատճառը: Ես որչա՛փ որ համբաւաւոր վաճառա- կանն եմ այս քաղաքին և հանրութեան յարգանքին և մեծարանքին առարկայ, այլ սակայն, մեծութի՛ւն, հարըս- տութիւն ինձի համար ոչինչ կ'արժեն, երբ մեր նահապե- տական սրբութիւնը կ'արատաւորուի և մեր գերդաստանի պատիւը ոտնակոխ կ'ըլլայ: Շատ կը ցաւիմ որ եղբայրդ, Սարատը՝ իր բարձրութեան պատուանդանէն խոնարհած զազրատեսի՛լ, չարամիտ, ցոփ կնոջ մը ոտքին ինկած՝ կը սողայ:

ԱՍԹԻՆԷ.— Հա՛յր, ես ալ կը ցաւիմ, ես ալ կը մորմո- քիմ այդ այսպանելի վիճակը տեսնելով, սակայն, ի՞նչ օգուտ: Սարատին համար այդ ազուաւը լուսափետուր աղաւ- նի մըն է, հրեշտա՛կ մը:

ԱՍՈՒՐ.— Դուստր իմ, զգուշութի՛ւն, հեռո՛ւ, հեռո՛ւ այդ թունաւոր կարիճէն. մի՛ խօսիր հետը:

ԱՍԹԻՆԷ.— Սարատը հոս կու գայ, ես երթամ (կը մեկնի):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՆՈՅՆ ԵՒ ՍԱՐԱՏ

ՍԱՐԱՏ.— Լսէ՛ ձերունի, եթէ ուրիշ առթիւ, կնոջս պատուոյն մասին փոքրիկ ակնարկութիւն մը ընես, պիտի զղջաս: Կինս լոյսի պէս մաքուր կեանք կը վարէ: Ուստի, նոքէն կ'ազդարարեմ քեզի, որ դիտողութիւններդ, ակնար- կութիւններդ քեզի պահես:

ԱՍՈՒՐ.— Ապերախտ որդի, ցած արարած, ես քու պատիւդ փրկելու համար յանձն կ'առնեմ անձս իսկ զոհել: Կը ցաւիմ որ, զինուորական մը ըլլալովդ հանդերձ՝ զինուորի

հոգեկան վեհութենէն զուրկ ստրուկ ես դարձեր էգի մը:

ՍԱՐԱՏ.— Ասո՛ւր (ծեռքը կը բարձրացնէ):

ԱՍՈՒՐ.— (ոտքի կ'ելնէ) Զեռքդ վա՛ր, ապերախտ: Գիտցիր թէ հայր մ'է ներկայութեանդ: Այն որ իր ձեռքը հօրը վրայ կը բարձրացնէ, ինքզինքն է որ կը հարուածէ: Դու միսս արիւնս ես, խորհէ պահ մը, թէ յորդորներս, յան- դիմանութիւններս որչափ որ սայրասուր նշդրակի պէս կը վիրաւորեն, այլ սակայն, կը բուժեն թարախոտ վէրքը, հոտած ալրուցքը: Այո՛, դառն է դեղահատը, բայց հիւան- դութիւնդ կը բուժէ և դառնութիւնը շուտով հանգստու- թիւն կ'ստեղծէ: Ուստի, Սարատ, որդեա՛կ իմ, չգուշութի՛ւն:

ՍԱՐԱՏ.— Ես յորդորներուդ պէտք չեմ զգար. չօրա- խօսութիւն է ըրածդ. Շամար հաւատարիմ է ինձի, անոր սիրտը լաւ կը ճանչնամ, իր նկարագիրը արժանի է գնահա- տումներուս:

ԱՍՈՒՐ.— Լաւ, ըսելիք չունիմ, միայն լա՛ւ գիտցիր թէ ձեռքովդ գերեզմանդ կը փորես: Դու կը նմանիս այն յիմար, տգէտ փայտահարին, որ ծառի ճիւղին վրայ կանգ- նած՝ անոր բունը կը կտրէ:

ՍԱՐԱՏ.— Ես չեմ գիշանիր մինչեւ անգամ պատաս- խան տալ: Կ'երթամ ահա՛ (կը մեկնի):

ԱՍՈՒՐ.— Գնա՛, գնա՛ խելակորո՛յս արարած. ես ա՛լ չեմ հետաքրքրուիր քու կեանքովդ. վաղը դու պիտի զղջաս, դո՛ւ գլուխդ պիտի հարուածես, դու պիտի արտասուես, դու այո՛: Բայց ահա՛ իր գազանաբարոյ կինը, չեմ ուզեր դէմքն անգամ տեսնել, մարմինս կը քստմնի իր ներկայութեանը: Հեռանա՛մ այս դռնէն (կը մեկնի):

Տ Ե Ս Ի Լ Դ .

ՇԱՄԱՐ (առանձին)

Շամար կը կոչուիմ. բայց լաւ կ'ըլլար եթէ հրէ՛շ, դժո՛խք, դե՛ւ, ճիւղաղ անուններ տրուէր ինձի, որովհետեւ նախանձի, անգթութեան, ատելութեան մարմնացումն եմ:

Սիրտս կրանիթէ կտրուած է: Խի՞ղճ, գո՞ւթ, պատի՛ւ բառերը արուեստական պղպղակներ են, անամէջ փրփուր, յիմարներու գո՞րծ: Ես չեմ սիրեր լո՛յսը, կ'ատեմ գեղեցկութիւնը, ժանիքներովս կը յօշոտեմ ճշմարտութիւնը, հետեւաբար, լափել կ'ուզեմ Ասթինէն, որովհետեւ գեղեցիկ է, ճշմարտութեան սիրահա՛ր: Կլլել կ'ուզեմ Աստուրը, այդ բարեսիրտ ծերուկը, որ շարունակ, քարո՞յ կը կարգայ գլխուս: Վա՛յ միամիտ, վա՛յ յիմար, վագրին գթութեան և սիրոյ դաս կ'ուզէ տալ: Ապուշը՝ կրակին կ'ըսէ՝ «Մի՛ ալրեր», ծովուն «Մի՛ խեղդեր», օձին՝ «Մի՛ խայթեր»: Մեռցնել տալու է այս Աստուածաժախ ծերուկը: Ականջներս խլացա՞ն իր քարոզներէն: Այդ անխելքը չի գիտեր թէ ես սատանաներու անգամ դաս կրնամ տալ. իր քարոզները մուրճի հարուածներու ազդեցութիւնը կը գործեն մտքիս: Ահա՛ Մարաթը, յայտնեմ անոր խնդիրը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե .

ՆՈՅՆ ԵՒ ՄԱՐԱԹ

ՇԱՄԱՐ. — Ճիշդ ժամանակին եկար: Շատ կարեւոր ըսելիք մը ունիմ քեզի: Ժամանակաւ աւագակապետ եղած ես: Անշուշտ մոռցած չես արհեստդ:

ՄԱՐԱԹ. — Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, տիկի՛ն:

ՇԱՄԱՐ. — Այս զգեստին մէջ բոլորովին ազատ չենք գգար մեզ, Սկեփայլոս սրգելք կը հանդիսանայ մեր հաճոյքներուն:

ՄԱՐԱԹ. — Լա՛ւ, եթէ կը կամիս, կրնամ, նոյնիսկ այս իրիկուն, սպաննել զինքը. արդէն դուրս կը գտնուի:

ՇԱՄԱՐ. — Փութա ուրի՛մ, անոր արեան ծարաւի եմ:

ՄԱՐԱԹ. — Յետառութիւն (կը մեկնի):

ՇԱՄԱՐ. — Յաջողութիւն: Թո՛ղ իմ ազուշ ամուսինս այնպէս հաւատայ թէ՛ ես անմեղ եմ, պատուաւոր կ'իմ եմ: Յիմարը դեռ չի գիտեր թէ՛ Մարաթ սպասաւորի դեր չէ՛ որ կը կատարէ հոս երկու տարիներէ ի վեր, այլ... Այնպէս

են կարգ մը ամուսիններ, միշտ խաբուած: Բայց Սարատի ձայնը կը լսեմ, հոս կու գայ: Պէտք է կեղծաւորութեան թանկագին գանձերս թափել իր ներկայութեանը: Բանամ մեղրածոր շրթներս:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ .

ՆՈՅՆ ԵՒ ՄԱՐԱԹ

ՇԱՄԱՐ. — Ո՞ւր էիր, սիրելի՛ ամուսինս...

ՄԱՐԱԹ. — Բրոջա՛ Ասթինէի հետ պարտէզը կը գտնուէի: Բայց ինչո՞ւ կը հարցնես:

ՇԱՄԱՐ. — Միշտ զիս մինակ կը թողուս, չես ախորժիր ներկայութեան, մինչդեռ ես՝ հոգի՛ կու տամ քեզի: Ա՛հ, դու չես գիտեր թէ սիրտս որքա՛ն կը տրոփէ սիրովդ:

ՄԱՐԱԹ. — Կը սիրե՞ս սակայն քոյրս:

ՇԱՄԱՐ. — Քո՞յրդ, քո՞յրդ, ա՛հ, սիրուդ համար, յանձն կ'առնեմ նոյնիսկ Ասթինէին հոգիս տալ. սիրելէ աւելի կը պաշտեմ զինք, սակայն, նա չախորժիր ինձմէ, չի զիջիր մինչեւ անգամ հետս բառ մը փոխանակել: Ա՛խ, երանի թէ անգամ մը գոնէ հետս խօսելու կամք յայտնէր: Այսպէս է աշխարհ: Ես կ'ուզեմ հօրմէս ժառանգած հարստութեան կէսը, իբր օժիտ իրեն տալ, նոյնպէս թանկագին զարդերս, սակայն քոյրդ բոլորովին անտարբեր՝ ի՛մ իրեն հանդէպ ունեցած քրոջական անկեղծ սիրուս՝ երեսս անգամ չի նախը. սիրելի ամուսինս, հաւատա՛ մօր մը սէրն ու գորովը կը տածեմ իրեն հանդէպ: Ինձի այնպէս կը թուի որ աղջիկը ամուսնանալու կամք ունի, և չի համարձակիր մէկու մը յայտնել իր փափաքը և ինքն այնպէս կը հաւատայ, թէ ես դէմ եմ իր ամուսնութեանը: Ուստի, Սարա՛տ, ամուսնացընելու է զինք: Ան մեր ամուսնութեան կը նախանձի և չի կրնար տանիլ մեր ունեցած երջանկութեան, երբ երկուքս՝ սիրազին կը գրկենք մեր եռամսեայ Հասրէթը, մեր գեղեցիկ մանչո՛ւկը, որուն ժպիտը Ասթինէի հոգին դառնուած թեամբ կը լեցնէ:

ՄԱՐԱԹ. — Ամուսնութիւն չէ անոր տրամութեան

պատճառը: եթէ նա այսպիսի միտք մը ունենար, կրնար յայտնապէս ինծի իմացնել:

ՇԱՄԱՐ.— Կ'ամհնայ, Սարա'տ, շա'տ. կ'ամհնայ: Ես երբ իր տարիքն էի, որքան, որ կը փափաքէի ամուսնանալ, այլ սակայն, ամօթխածութեան զգացմունքը զիս այնքան կաշկանդած էր, որ չէի կրնար սիրտս բանալ մօրս և ժամերով աչքէ հեռու, առանձնացած՝ դառն արցունք կը թափէի:

ՍԱՐԱՏ.— Այդ կարգի արտայայտութիւն չեմ սիրեր. քիչ ինչ պատկառանք ունեցիր:

ՇԱՄԱՐ.— Սիրելի ամուսինս, միթէ դու օտա՞ր ես ինծի: Այր ու կին այդ կարգի խօսքերէ չեն խաչներ: Ես իրապէս շատ դժբախտ եմ որ դու բոլորովին կաշկանդել կ'ուզես զիս:

ՍԱՐԱՏ.— Լուէ', լուէ', դու սանձուելու շա'տ պէտք ունիս:

ՇԱՄԱՐ.— Եթէ զիս սիրած ըլլայիր, այսպէս չպիտի ուզէիր հետս վարուիլ, և քոյրդ չէր քաջաւերուէր քու այս ընթացքէդ: Ախ, Սարատ, դու շատ փոխուած ես: Առաջ ժամերով նստած՝ կատակներ կ'ընէիր, մազերս կը շոյէիր: Իսկ հիմա զիս սանձել կ'ուզես, ես ձիդ չեմ, այլ տիկինդ, մեծ գերդաստանի աղջիկ:

ՍԱՐԱՏ.— Ձեմ ուզեր քեզի ունկնդրել (կը մեկնի):

ՇԱՄԱՐ.— Ինչե՛ր լսեցի, ես կը կարծէի թէ ապուշ, միամիտ մարդու մը հետ է գործս. մինչդեռ այսօր տարբեր մարդ գտայ՝ զինք: Ան բոլորովին փոխուած է: Անշուշտ իր քած քոյրը և կամ հայրը իմ ընթացքս պատմած են իրեն. վա՛յ, քա՛ծ, վա՛յ, վիզդ ալ պիտի կարմրի. դուն ալ հօրդ բախտակից պիտի ըլլաս: Անգղամ, մինչեւ անգամ ամուսինս խլել կ'ուզես ինձմէ: Ես չեմ կրնար լուել, չէ', չեմ կրնար այլեւս համբերել. նախանձը սիրտս կը լափէ: Ախ ապերառ Սարատ, անկարեկիր ամուսին, ի՞նչ շուտ մոռցար զիս: Դու որ ժամերով հետս կը խօսէիր, թեւ թեւի բռնած՝ պոռոյտի կը տանէիր զիս, հիմա սանձել կ'ուզես

զիս: Լաւ, լաւ, ես ընելիքս գիտեմ, սակայն, ո՛ւր գնաց, ո՛ւր, արդեօք նորէն պարտէ՞ղը, քրօջը քո՞վ: (Կը դիմէ դէպի պատուհանը, կը բանայ եւ կը նայի պարտէղը) Այո՛, միասին նստած են ժայռին տակ, քով քովի, գլուխ գլխի՝ կը խօսին: Ա՛յ, ի՞նչ կը տեսնեմ, լաւ, լաւ, քա՛ծ շուն, դուն գլուխդ ամուսնոյս ծունկին կը դնես. և ան՝ փոխանակ մազերս շոյելու, քուկինդ կը շոյէ, լա՛ւ, հասկցայ, հասկցայ: Ես արդէն գիտէի թէ ինչո՞ւ ամուսինս բիրտ կերպով հետս կը վարուի: Ախ, անիծուած բնութիւն, ինչո՞-գեղեցիկ չստեղծեցիր զիս: Դու Ասթիւնէին տուիր նրբակազմ հասակ, շուշանափայլ դէմք, եղնիկի անո՛ւշաքեր, մարգարիտ ակունքեր, իսկ ինծի... ա՛յ, նայիմ անգամ մը հայելին. (զրպանէն փոքր հայելի մը հանելով): Դէմքս սե՛ւ, քիթս տափակ, բերանս մեծ, ակունքերս հաստ ու դուրս ցցուած. աչքերս մուկի. հասակս, ա՛հ, շա'տ անճուռնի'. իրաւունք ունի Սարատ: Եթէ իրեն տեղ, ես՝ այրմարդ ըլլայի, չպիտի սիրէի ինծի նմանող կին մը, և զեռ ապուշը ինչի՞ս հաւնելով հետս ամուսնացաւ: Ան կ'երեւի հարստութեան շլացաւ և կամ մեծ մարդու աղջիկ ըլլալէս: Բայց անգամ մըն ալ նայիմ: (Նորէն պատուհանէն վար կը նայի) Հոն են, նոյն դերքի մէջ. ո՛հ, չեմ կրնար տանիլ այդ պզգալի երեւոյթը: (Կը գոցէ պատուհանը ու ժգնակի) Համբերութեան բաժակը կը յորդի: (Բարձրաձայն) Փէ՛րի, մանչս իր օրօրանովը հոս բեր:

S Ե Ս Ի Լ Է .

ՆՈՅՆ ԵՒ ՓԷՐԻ

ՇԱՄԱՐ.— Կը քնանա՞յ փօքրիկս:

ՓԷՐԻ.— (օրօրոցը կը դնէ Շամարի առջեւ): Այո, տիկին, կը քնանայ:

ՇԱՄԱՐ.— Փէրի, խօսէ՛, գեղեցի՞կ եմ ես:

ՓԷՐԻ.— Այո՛, տիկին շա'տ գեղեցիկ ես, իսկական վարդ մ'ես: (Մեկուսի) Փո՛ւշ մը:

ՇԱՄԱՐ.— Իմ ի՞նչս է գեղեցիկ:

Փէրի.— Ամէն ինչ տիկին. դէմքդ է կո՛ր, իբրեւ խնձոր. յօնքերդ աղեղ, աչքերդ՝ արեւ...:

ՇԱՄԱՐ.— Կեղծաւո՛ր, կը չափազանցես, կ'երեւի թէ վախէդ է որ այսպէս կ'արտայայտուիս:

Փէրի.— Ճակատդ մարմարի կտոր մըն է:

ՇԱՄԱՐ.— Լա՛ւ, լա՛ւ, գնա՛:

Փէրի.— Բայց ինչո՞ւ հարցուցիր:

ՇԱՄԱՐ.— Ես գիտէի թէ տգեղ եմ, կ'երեւի թէ աչքերս զիս կը խաբեն և կամ հայելիս լաւ չի ցուցներ:

Փէրի.— Հայելիդ լաւ ըլլալու չէ՛:

ՇԱՄԱՐ.— Աչքե՞րդ թէ հայելիս:

Փէրի.— Չեմ գիտեր:

ՇԱՄԱՐ.— Կեղծաւո՛ր, գնա՛, կորիւր:

Փէրի.— Լա՛ւ. (Փէրի կը մեկնի գլխահակ):

ՇԱՄԱՐ.— Վախը՝ մուկը առիւծ կը համարէ, փուշը՝ վարդ, ագռաւը՝ աղաւնի, դէւը՝ հրեշտակ: Սակայն. ահա՛ Մարաթը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը .

ՆՈՅՆ ԵՒ ՄԱՐԱԹ

ՄԱՐԱԹ.— Ի՞ր հոգին դէպի երկինք կը սաւառնի հիմայ:

ՇԱՄԱՐ.— Կամա՛ց խօսիր, չըլլայ թէ մեր խօսակցութիւնը լսուի:

ՄԱՐԱԹ.— Ամէն ինչ կատարեալ է: (Գրպանէն կը հանէ արիւնաներկ դաշոյնը) Ահա՛ ապացոյցը:

ՇԱՄԱՐ.— (Ծուկի կու գայ դաշոյնը կ'առնէ եւ կը սկսի լիզել) Փա՛ռք քեզ երկինք. լիզե՛մ, լիզե՛մ, թո՛ղ սիրտս զովանայ, լիզե՛մ:

ՄԱՐԱԹ.— Ա՛լ ազատ ենք, Շամար: Յաջողեցայ վերջապէ՛ս: Նա գետեզերքը, ծառի մը տակ նստած՝ համրիւք կը քաշէր ես կամացուկ մը մօտեցալ իրեն և զինքը պառկեցնեւ ու մորթելը մէկ ըրի: Ապա անոր դիակը գետը նետեւ լով վերադարձայ:

ՇԱՄԱՐ.— Շա՛տ ապրիս Մարաթ: Բայց ոտնաձայն մը,

գնա՛, գնա՛ (Մարաթ կը մեկնի) որչափ քաղցր պիտի ըլլայ Ասթիւնէի արիւնը, Փէրին է եկողը...:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ .

ՆՈՅՆ ԵՒ ՓԷՐԻ

Փէրի.— Տիկին, ընթրիքի համար ի՞նչ պէտք է պատրաստել: Բայց, ի՞նչ կը տեսնեմ, շատ բարկացած կերեւիս (ինքնին) գինով ըլլալու է: Տիկին. (բարձրաձայն) գինի խմած ըլլալուդ համար, չրթունքներդ կարմիր են: Փոքրիկը մի՛ գիեցներ:

ՇԱՄԱՐ.— Շատախօսութիւն չուզեր՝, հեռացի՛ր, (Փէրին կը մեկնի) սրբեմ չրթունքիս արիւնը: Փէրին գիտցաւ թէ գինիին գոյնն է չրթունքներուն քսուած (հայելին կ'առնէ եւ կը սրբէ չրթունքները): Սարատ կու գայ, լռեմ (կը մօտենայ օրօրանին եւ քովը կը նստի մտախոհ, լուրջ դէմք մ'առած):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ .

ՆՈՅՆ ԵՒ ՍԱՐԱՏ

ՍԱՐԱՏ.— (Մօտենալով օրօրանին, ձեռքի ծաղկեփունջը քակելով կը սփռէ մանկան օրօրանին) Կը քնանայ հրեշտակս, սիրասուն շարէ՛թս: (Կը բանայ դէմքին քօղը) Որչափ գեղադէմ է: Քնի՛ր, քնի՛ր, իմ միակ յոյսս, սրտիս սէր, քնիր: Շամար, Մարաթի հետ հայրս փնտռելու կ'երթամ, իսկ վաղը պիտի մեկնիմ Պարսկաստան, միանալու բանակին: Արձակուրդիս պայմանաժամը կը վերջանայ: Այս անգամ, պիտի ուշանամ: Շամա՛ր, ես այնպէս կ'զգամ որ հայրս մեզմէ զգուած՝ հեռանալ կ'ուզէ տունէն: Արդէն քանի մը օր կ'ըլլայ, որ սեղան չի նստիր մեզի հետ: Եթէ զալու ըլլայ, յարգանքով պէտք է հետը վերաբերուիս: Կ'ազդարարեմ քեզի, եթէ փոքրիկ տհաճութիւն մը պատճառես իրեն, քեզ տունէս կը վտարեմ: Ես կին կրնամ ունենալ, բայց ո՛չ հայր:

ՇԱՄԱՐ.— Սարա՛տ, ներողամիտ եղիւր. ցարդ ես յարեա՞ծ եմ զինք, սիրած միանգամայն. բայց եղած է պարագայ, որ իրմէ վշտացած եմ, երբ նա զիս շարունակ չախած է, յանդիմանած և նոյնիսկ զիս վտարելու սպառնալիք ըրած:

ՍԱՐԱՏ.— Ինչ որ է. յետ այսու հլու, հնազանդ՝ իր բացարձակ կամքին պիտի հնազանդիս, այս է իմ հրամանս: (Խոնարհելով կը համբուրէ փոքրիկը) Հրեշտակս (կ'սկսի արտասուել):

ՇԱՄԱՐ.— Ինչո՞ւ կ'արտասուես, Սարատս: Սրբէ արցունքն երգէ: Մանկան օրօրանին քով արտասուելը չարագուշակ երեւոյթ մըն է: Ո՛հ, արցունքիդ կաթիլներով զիս մի՛ սպաններ, սիրելի ամուսինս:

ՍԱՐԱՏ.— Այս, պահուս, սա հրեշտակը շա՛տ քաղցր, շատ սիրելի է ինծի (կը համբուրէ դարձեալ): Կ'ուզեմ միշտ գրկել, համբուրել զինք: (Կ'ուղղուի դէպի դուռը) Բայց անկարելի է չեմ կրնար իրմէ բաժնուիլ, համբոյ մ'ալ սիրասո՛ւն որդեակ իմ: (Կը վերադառնայ եւ համբոյրներով կ'ողողէ մանկան դէմքը):

ՇԱՄԱՐ.— Սարատ, ի՞նչ կ'ըլլաս, այսօր տարօրինակ սէր մը կը ցուցնես իրեն հանդէպ:

ՍԱՐԱՏ.— Շամար, ես չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ սիրտս կը յուզուի, ինչո՞ւ հոգիս կ'ալեկոծուի, և ինչո՞ւ այնքան քաղցր է ինծի հոգեհատորս:

ՇԱՄԱՐ.— Սարատ, կ'աղաչեմ, գնա՛, դուրս ելնելովդ յուզումներդ կը դադրին: Լաւ չես ըներ, խնայէ քեզի:

ՍԱՐԱՏ.— Կ'երթամ սիրելի Հասրէթս, կ'երթամ: (Համբուրել վերջ լալագին կը մեկնի):

ՇԱՄԱՐ.— Անշուշտ հօրը մահուան նախազգացումն է որ զինքը այսքան յուզեց, բայց ինձ ինչ փոյթ: Այժմ կարգը Ասթիւնէին է: Երկար բարակ մտածելու չէ, որոշեցի լնացաւ: Թո՛ղ իր եղբայրը սիրէ զինք, թո՛ղ արտասուէ անոր գերեզմանին վրայ: Բայց ի՞նչ կ'ըսեմ: Ես նոյնիսկ կը

նախանձիմ Սարատի արցունքի այն կաթիլներուն՝ որ քրոջը գերեզմանին վրայ պիտի կաթին: Կը նախանձիմ այն ձեռքին, որ անոր մարմինն վրայ պիտի դպչի: Ուստի, պէտք չէ որ զինք սպանեմ իմ իսկ ձեռքովս, այլ այնպիսի միջոց մը գտնելու եմ, այնպիսի մեքենայութիւն մը, որ Սարատի զայրոյթը հրահրուելով՝ զայն իր ձեռքովը մորթէ, և շունչը նետէ անոր գարշելի դիակը: Բայց ի՞նչ չարախօսութիւն ընեմ. եթէ զրպարտեմ զինք, իբր տարփածու Սարաթին, կրնայ ըլլալ որ յաջողիմ: (Պահ մը լռութիւն) Բայց չէ, չէ՛, ատոր չի հաւատար, այնքան ալ ապուշ չէ: Ուրիշ ի՞նչ միջոց, ի՞նչ սադրանք: (Լռութիւն կը պահէ): Մէկ միջոց կայ, բայց, ի՞նչ կը խօսիմ, դիւայի՛ն, հրէշայի՛ն միտք: Ո՛հ, կը սոսկամ, կը դողամ, մայր եմ, մայր: Ո՛հ, չէ՛, չէ՛, չէ՛, հեռու, հեռու՛, դժօխային գաղափար, մի՛ բզբտեր միտքս, ես մայր եմ մայր: Ձէ՛, այդ ոճիւրը չեմ կրնար գործել: Այդ պարագային, ամէնէն վայրագ գազաններն իսկ իրենց ժանիքները սրած՝ վրաս պիտի յարձակին: Վագրերն անգամ չեն լափեր իրենց ձագուկները: Սակայն ի՞նչ կը խօսիմ, ի՞նչ: Ե՞րբ գթասիրտ եղայ, ի՞նչ է գութ, ի՞նչ է խիղճ, ի՞նչ է զաւակ: Ես գութը գայլերուն տուի: Նախանձը չորացուցեր է կարեկցութեան արմատը: Սիրտս քար է, արիւնս սեւ թոյն: Ի՞նչ է զաւակ.— Յորենի հասկ մը, ծառի պտուղ: Արդ, միթէ մշակը կը կարեկցի՞ երբ ցորենի ցողունը գերանդին ճարակ կ'ընէ, անշուշտ ոչ: Ուրեմն ինչո՞ւ կը յուզուիմ, ինչո՞ւ կը տատամիմ, ինչո՞ւ կը մտածեմ: Այո, մորթելու եմ այդ շան լակոտը, բաւական է որ այդ կերպով նպատակիս հասած պիտի ըլլամ: (Դանակը կը հանէ գրպանէն, ոտքի կ'ընէ, կը բանայ մանկան դէմքը: Մանուկը արթնցած է) Արթընցեր է, կը ժպտի, որչափ գեղեցիկ կ'երեւի, ո՛հ, չեմ կրնար, իր ժպտը ձեռքիս դանակը կը հալեցնէ: Անզգայ գործիքն անգամ ձեռքէս թռչիլ կ'ուզէ: Ո՛հ, մայր եմ, երկի՛նք: Թունաւոր օձ, սատկիր, արմատախիլ եղիր, դու

3867867

վազը, թո՛ղ փրուին ժանիքներդ, ես մայր եմ, մայր, մայր, մայր, (կը նստի օրօրանին կից, կը համբուրէ մանուկը եւ կ'սկսի լալ): Թափուի, արցունք, դու սրտիս թոյն, թափուի արցունք, դու հալած նախանձ, ոհ, սիրտս զովացաւ, հոգիս հանգստացաւ: Բայց դարձեալ ահա՛ նախանձի փոթորիկը կ'ոռնայ շնագայլի մը պէս հոգիս մէջ, դարձեալ եօթ գլխանի վիշապը սրեց իր ժանիքներն ու ճանկերը: Աստուած, մեղք եմ, մեղք եմ, կարեկցութիւն, մայր եմ, մայր, ո՛հ, թշուա՛ռ եմ, անիծուած եմ: Երկինք շանթերդ մի շաշաներ: (Կ'իյնայ օրօրանին կից ընկողմանած):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա .
ՆՈՅՆ ԵՒ ՓԷՐԻ

ՓԷՐԻ.— Տիկին, ընթրիքի ժամանակն է: Բայց ի՞նչ կը տեսնեմ, դու հիւանդ ես տիկին, դէմքդ այլափոխուած կը տեսնեմ: Կանչե՞մ բժիշկը:

ՇԱՄԱՐ.— Բժիշկը, ո՛հ, բժիշկս դանակս է: Բայց չեմ կրնար:

ՓԷՐԻ.— Ի՞նչ կը խօսիս, ի՞նչ է պատահեր տիկին:

ՇԱՄԱՐ.— Ներսս կրակ կայ, վառօթ կայ, սատանայ կայ, հրէշ կայ, դեւ կայ, սիրտս դժոխք է:

ՓԷՐԻ.— Չեմ հասկնար:

ՇԱՄԱՐ.— Ո՞ւր է Ասթիւն:

ՓԷՐԻ.— Խեղճը առանց ընթրիքի՝ անկողին գնաց. չատ կը մտահոգուի իր հօրը բացակայութեամբ:

ՇԱՄԱՐ.— Ո՞ւր է Սարատը:

ՓԷՐԻ.— Մարաթի հետ տէր: փնտուելու գնաց:

ՇԱՄԱՐ.— (Յած) Թո՛ղ փնտուէ: (Բարձր) Պառա՛ւ, դու հոս կեցիր, մանկանս վրայ հսկէ՛. հիմա կու գամ (կը մեկնի):

ՓԷՐԻ.— Կատարեալ խենթի երեւոյթն ու շարժումներն ունի: Խօսքերն ալ խենթերու յատուկ են, բժիշկը դանակն է եղեր. ներսը սատանայ, հրէշ, վառօթ կայ եղեր: Աստ-

ուած իմ, կը դողամ, սարսափելի է այսօր. (Շամար կը վերադառնայ ծեռքը երկար հաստ պարան մը):

ՇԱՄԱՐ.— Փէրի, ես խենթ եմ, քիչ մը կատակել կ'ուզեմ, կապեմ ոտքերդ, ձեռքերդ և բերանդ:

ՓԷՐԻ.— Տիկին, այդ ինչ տեսակ անհամ, անհոտ կատակ է, կը խնդրեմ, այդպիսի կատակ մի ըներ: (Հեռանալ կ'ուզէ, բայց Շամարը կը բռնէ թեւէն, գետին կը շրջէ զինք, կը կապէ ձեռքերը):

ՓԷՐԻ.— Օգնութիւն, օգնութիւն...:

ՇԱՄԱՐ.— Լռէ՛, ջատու, հիմա կը սատկեցնեմ քեզ: (Բերանը կը փաթթէ թաշկինակով մը) Այո՛, ես խենթ եմ, աշխարհի ամենամեծ յիմարը. (պառաւր կ'սկսի ոտքերուն տալ) մի շարժիր կը սատկեցնեմ. (դանակը գրպանէն կը հանէ, կը մօտենայ օրօրանին) ո՛հ, կը դողամ, (պառաւր չուանը կտրելու կ'աշխատի. կապուած ձեռքերը բերնակապին կը տանի): Բայց ո՛չ մի դո՛ղ, ո՛վ Ազրայէլ, օգնէ՛ ինձ: (Աչքերը կը գոցէ եւ կը մորթէ մանուկը: Փէրին կը սաստկացնէ իր շարժումները, բայց անօգուտ: Շամար դուրս կը խոյանայ եւ պահ մը վերջ կը վերադառնայ): Փէրի՛, այժմ թո՛ղ քակեմ ոտնակապդ, և ձեռնակապդ. (կը քակէ): Հիմա, դու զիս պիտի կապես տան օխնին սակայն ձեռքերս ազատ թող, կապի հանգոյցը ետեւէն ըրէ: (Փէրի դողահար կը կատարէ անոր հրամանը) Մօտեցի՛ր Փէրի, մօտեցիր, կը գլխով քեզի, կ'ուզեմ բերնիդ կապը քակել (Փէրի կը մօտենայ, կապը կը քակէ): Այս կապը գրպանս դիր, (Փէրի կապը Շամարի գրպանը դրած միջոցին Շամար անոր կողորդէն բռնած ուժգին կը սեղմէ: Պառաւր խեղդամահ կը շրջի մանկան օրօրանին վրայ. օրօրոցը կը կը շրջի եւ մանկան կիսով կտրուած գլուխը կը հակի գետին): Վերջապէս հասայ նպատակիս. բայց ոտնաձայն մը. սկսիմ լալ: Ա՛խ, անգութ Ասթիւնէ, դու դժոխսածին, դու հրէշ, ինչպէ՞ս կըցար մորթել իմ մէկ հատիկ որդիս և խեղդել ես խեղճ պառաւր: Ասթիւնէ, յաւիտեան նզովուած,

յարատաւան տերեւի փոխուիս: Երկինք, բանալին գրպանըս կը գտնուի...:

ՍԱՐԱՍ. — (Դուրսէն) Շամա՛ր, դուռը բաց, դուռը...:

ՇԱՄԱՐ. — (Կուլայ) Անիծուած ըլլա՛ս, Ասթինէ, ա՛խ որդեակ իմ Հասրէթ...:

ՍԱՐԱՍ. — (Դուրսէն) Ի՞նչ կը խօսիս, Շամա՛ր, ինչո՞ւ կուլաս, դու Հասրէթ ըսիր, խօսէ՛, խօսէ՛, դուռը բաց:

ՇԱՄԱՐ. — Աչքերնիս կուրացեր են, Սարատ, ես սիւնին կապուած եմ հաստ պարանով մը, ո՛հ, ալ հասկցիր, ալ չեմ կրնար խօսիլ. մայր եմ, մայր, ա՛խ, որդեակ իմ Հասրէթ, անիծուիս, անօթի, ծարաւի շրջիս, ուտես, խմես չի կշտանաս դու, ո՛վ Ասթինէ, դժոխքի կրակին դատապարտուիս: (Սարատ եւ Մարաթ դուռը խորտակելով ներս կը մտնեն):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ .

ՆՈՅՆ, ՍԱՐԱՍ, ՄԱՐԱԹ

ՍԱՐԱՍ. — (Կը վազէ դէպի օրօրանը) Երկինք, ի՞նչ կը տեսնեմ (կ'իյնայ ուշաթափ):

ՄԱՐԱԹ. — Հրէշայի՛ն արարք: (Կը մօտենայ սիւնին եւ կ'ուզէ քակել Շամարի կապերը):

ՇԱՄԱՐ. — Թո՛ղ կապուած մնամ. դու գնա ջուր բեր, Սարատս նուազեցաւ:

ՄԱՐԱԹ. — Հասկցայ (կը մեկնի):

ՇԱՄԱՐ. — Հէ՛ք ամուսինս, տարաբա՛խտ զաւակս, մօրդ աչքերը կուրնային. չի տեսնէին գլուխդ կիսով կտրուած, օրօրանին հակած խեղճ պառա՛ւ. Ասթինէն քեզի իսկ չի խնայեց: (Կը մտնէ Մարաթ եւ կ'սկսի ջուր սրսկել Սարատի դէմքին):

ՍԱՐԱՍ. — (Աչքերը բանալով կը գրկէ մանուկը) Իմ արեւս մարա՛ծ, (կուլայ հեծկտագին): Իմ յոյսս չիջած, իմ ծաղիկս թողո՞մա՞ծ:

ՇԱՄԱՐ. — Անիծուած ըլլայ քոյրդ, յաւիտեան անիծուած:

ՍԱՐԱՍ. — Փէրին ալ խեղդուած, չէի տեսեր դեռ. դու կապուած ես դեռ Շամա՛ր:

ՇԱՄԱՐ. — Միշտ թո՛ղ կապուած անօթի ծարաւ մնայի, քան թէ՛ տեսնէի սրտիս հատորը մորթուած...: (Կուլայ) Ա՛խ, որդեակ իմ Հասրէթ:

ՍԱՐԱՍ. — Մարաթ քակէ խեղճին կապերը: (Մարաթ կ'սկսի քակել) Շամար, այս ինչ տեսարան է:

ՇԱՄԱՐ. — Ահարկո՛ւ, հոգեցո՛ւնց, սրտակէ՛զ տեսարան. անիծուի քոյրդ, յաւէտ նզովուի, անիծուի:

ՍԱՐԱՍ. — Ո՞վ է ակնարկուած Ասթինէն:

ՇԱՄԱՐ. — Կը հարցնե՛ս, իբրեւ թէ հազար Ասթինէ կայ մեր տան մէջ:

ՍԱՐԱՍ. — Քո՛յրս ուրեմն:

ՇԱՄԱՐ. — (Կը վազէ մանկան օրօրանին քով եւ կը գրկէ): Ո՛վ իմ Հասրէթս, սիրա՛ծս Հասրէթ, հօրաքոյրդ կուրանար, սատկէր...:

ՍԱՐԱՍ. — Քո՛յրս, Ասթինէ՛ն, ո՛հ այդ՝ անկարելի է:

ՄԱՐԱԹ. — Ո՞ւր է Ասթինէն:

ՇԱՄԱՐ. — Ո՞ւր պիտի ըլլայ. անշուշտ իր անկողինը, միթէ կը վախնա՞յ եղբօրը պատիժէն, ոչ ապաքէ՞ն այնպէս հաւատացած է թէ մինչեւ անգամ եղբայրն իսկ սպաննելու ըլլայ, անպատիժ կը մնայ:

ՍԱՐԱՍ. — Քեզ կորսնցուցեր ես, Շամար, խօսէ՛ ճշմարտութիւնը, այս հրէշային տրամը թշնամիներու գործն է: Քոյրս անմեղ է, Ասթինէն չի կրնար այսպիսի արարք մը գործել:

ՇԱՄԱՐ. — Ես արդէն գիտէի թէ պիտի չի հաւատաս. խե՛, խե՛ Հասրէթիդ արիւնը, խե՛ եւ կշտացիր:

ՍԱՐԱՍ. — Մարաթ, գնա քոյրս բեր:

ՇԱՄԱՐ. — Հրէշը, ըսէ եւ ոչ քո՛յր:

ՄԱՐԱԹ. — Այո, չեմ հաւատար թէ Ասթինէն այսպիսի ոճրագործութիւն մը կարող է գործել: (Կը մեկնի):

ՍԱՐԱՍ. — Շամար, ճշմարտախօս եղիր, մեղք է քոնչս,

ի գուր տեղ զինք մի ամբաստաներ, խօսէ՛ ո՞վ հոս եկաւ իմ բացակայութեանս:

ՇԱՄԱՐ.— Քոյրդ և երկու անծանօթներ բոլորովին ծպտուած, դիմակաւոր: Նախ խեղճ պառաւը խեղդեցին. իսկ քոյրդ իր իսկ ձեռքովը մորթեց հրեշտակդ: Իսկ զիս չուզեց մորթել տալ: Ես ծնրադրած, խնդրեցի, աղաչեցի որ զիս մորթեն և խնայեն զաւելիս: Բայց Ասթինէն ըսաւ, «Քեզ կ'ուզեմ ողջ թողուլ, որ մինչեւ քու յետին շունչդ զաւելիդ ցաւովը այրուիս, միշտ զինք յիշես և հրկիզուիս: Մահը քեզի բարիք է»:

(Կը մտնեն Ասթինէն եւ Մարաթ):

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

ՆՈՅՆՔ, ԱՍԹԻՆԷ ԵՒ ՄԱՐԱԹ

ԱՍԹԻՆԷ.— (Վազելով մանկան դիակին քով) Աստուած ի՞մ, ի՛նչ կը տեսնեմ (կուլայ):

ՇԱՄԱՐ.— Կուլա՞ս, գազա՛ն, դեռ կ'արտասուես, հրէշ: (Կ'սկսի ծեծել, Ասթինէն եւ գաղտնի անոր գրպանը կը դնէ բանալին):

ԱՍԹԻՆԷ.— Սարատ սա կ'ինը խենդ է, յիմարացած անշուշտ զաւակին կորուստովը:

ՇԱՄԱՐ.— Անգո՛ւթ վազը, ոճրագործը իր զոհին վրայ չի լար:

ԱՍԹԻՆԷ.— Եղբայր, ինչո՞ւ չես սանձեր այս անխելք կ'ինը:

ՍԱՐԱՍ.— Ան յայտնեց ինձ թէ դու ես մորթեր զաւակս Ասթինէ:

ԱՍԹԻՆԷ.— Ե՞ս, ե՞ս, ե՞ս, և դու ալ հաւատացի՞ր:

ՍԱՐԱՍ.— Եթէ յիմար ըլլայի կը հաւատայի:

ԱՍԹԻՆԷ.— Ուրեմն ինչո՞ւ չես լռեցներ զինք:

ՍԱՐԱՍ.— Յաւս մէկ չէ՛, հայրս ալ կորսուեւր է, հայրս. Աստուած զիս կը պատժէ, առանց յանցանք մը գործած ըլլալուս: Խեղճ Հասրէթս, օրօրօցիդ վրայ սիւսածս ծաղիկները դեռ թարմ են, դեռ կանանչ. իսկ կեանքիդ ծաղիկը թուժած, խամրած:

ՇԱՄԱՐ.— Դժբախտ ես, Հասրէթ, հայրդ չուզեր մինչեւ անգամ դահիճդ պատժել:

ՍԱՐԱՍ.— Շամա՛ր, սիրտս խոցուած է, արցունքս ցամքեցաւ: Ես ոճրագործը Աստուծոյ կը թողում դատուելու համար:

ԱՍԹԻՆԷ.— Թո՛ղ Աստուած դատէ՛ եւ պատժէ:

ՄԱՐԱԹ.— Տէր իմ, կնճռոտ խնդրը ինքնին կրնայ լուծուիլ. Մենք դուռը կղպուած գտանք: Արդեօք ու՞ր է դրան բանալին:

ՇԱՄԱՐ.— Անշուշտ ոճրագործին քովը:

ՍԱՐԱՍ.— Ուրեմն Ասթինէին քո՞վն է Շամա՛ր:

ՇԱՄԱՐ.— Չեմ գիտեր, ես քեզի համար, խաբեբայ, ստախօս եւ անվստահելի անձ մ'եմ: Դու եթէ արիւնոտ դանակն իսկ քրոջդ գրպանէն հանես, չես ուզեր հաւատալ թէ ան է ոճրագործը:

ԱՍԹԻՆԷ.— Եթէ գրպանիս մէջ է, թո՛ղ մահուան դատապարտուիմ:

ՍԱՐԱՍ.— (Ոտքի կ'ելլէ կ'սկսի խուզարկել քրոջը գրպանները եւ անոնց մէջէն դուրս կը հանէ արիւնոտ դանակը եւ դրան բանալին.) Ասթինէ՛, ոճրագործ, ահա ապացոյցը: Դու ես որդիս մորթողը, դու՛, դու՛, անիծուած հրէշ, վազը: Չեմ ուզեր մինչեւ իսկ բառ մը լսել բերնէդ: Կինս իրաւունք ունէր ըսելու, թէ դու վստահ էիր որ մինչեւ անգամ զաւակս մորթելու ըլլաս, պիտի ներեմ քեզի, այդ իսկ՝ առանց վախի, արիւնոտ գործիքը գրպանդ դրած ես:

ԱՍԹԻՆԷ.— Եղբայր. . .

ՍԱՐԱՍ.— Ոչ՛ մի խօսք, դատապարտուած ես մահուան: Ես գիտեմ թէ ի՛նչ պիտի ըսես: Անշուշտ պիտի առարկես թէ թշնամի մը զանոնք գրպանդ դրած է: Սակայն մենք թէ տան դուռը բանալիով կղպուած գտանք և թէ այս սենեակինը, ուստի, երբե՛ք մի ախտախիբ քեզ արդարացնել:

ՄԱՐԱԹ.— Եւ Շամարը կապուած էր սիւնին, հանգոյցն ալ սիւնին ետեւ եղած:

ՍԱՐԱՍ. — Մարաթ, ոճրագործը վարի սենեակը բանտարկէ. արեւածագին, հրապարակաւ, ժողովուրդի ներկայութեան, անոնց թուքին ու լուտանքին տակ՝ կախաղան պիտի բարձրանայ: (Ասթինէն լալագին կը հետեւի Մարաթի, դուրս կ'ելլեն):

ՇԱՄԱՐ. — Աստուած միշտ արդարադատ է. մոլորեցուց ոճրագործը խելքը գլխէն առաւ, ապա թէ ոչ, գոնէ բանալին և դանակը գրպանը չէր պահեր:

ՍԱՐԱՍ. — Ըսածիդ պէս, վստահ էր թէ պիտի ներեմ իրեն: Սակայն ես որքան որ զինք եղբօր պէս կը սիրէի, այլ սակայն չէի կրնար անպատիտ թողուլ զինք: Վաղը, անոր սատակը շուներու ճարակ պիտի դառնայ: Թուքովս պիտի ծածկեմ այն ճակատը, ուր երբեմն եղբայրական սուրբ համբոյրներս կը դրօշմէի: Խեղճ Հասրէթս, սիրասուն որդեակս, ա՛յ քու հետդ սէրս կը թաղես, յոյսերս կը մոխրացընես: Պիտի այրեմ այս հոյակապ դղեակը, որովհետեւ սիրտս արդէն այրուած է: Շամար, գնա՛, հեռացի՛ր:

ՇԱՄԱՐ. — Ես զաւակէս չեմ կրնար բաժնուիլ Մարաթ (կուլայ):

ՍԱՐԱՍ. — Գնա՛, կ'ըսեմ, շո՛ւտ: (Շամար զաւակը համբուրելէ վերջ կը մեկնի լալագին): Այո՛, մինակ եմ հետդ որդեակ իմ. ես յիմարացած եմ, քու արիւնդ զիս արբեցուց: (Կրակ կու տայ վարագոյրներուն: Սենեակը կ'սկսի ճարճատիլ բոցերու եւ մուխի մէջ: Սարատ զաւակին դիակը շալկած՝ դէպի դուռը կ'ողողուի: Կ'երեւի Ասուր ծպտուած ուրուականի մը պէս պատանքապատ):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Դ .

ՆՈՅՆ ԵՒ ԱՍՈՒՐ

ԱՍՈՒՐ. — Արի՛ւն, արի՛ւն, գետափը արի՛ւն, հոս արի՛ւն:

ՍԱՐԱՍ. — (Սարսափահար կը դնէ մանուկը գետին եւ արիւնամած ձեռքերը կ'երկարէ Ասուրին): Ո՞վ ես, ուրուական: Արիւնս կը սառի, ո՞վ ես դու:

ԱՍՈՒՐ. — Արի՛ւն գետին մէջ, արի՛ւն հոս: Որդիդ մորթուած:

ՍԱՐԱՍ. — Ո՞վ ես, ուրուական:

ԱՍՈՒՐ. — Ես թշնամիդ եմ, զիս վտարեցիր տունէդ. հիմա խմէ՛, խմէ՛ որդւոյդ արիւնը, կե՛ր անոր միսը, բայց ո՞ւր է քոյրդ:

ՍԱՐԱՍ. — Ինչպէ՞ս գիտես թէ ես քոյր ունիմ: Ո՞վ ես (Ծունկի կու գայ, դիակը թեւերուն):

ԱՍՈՒՐ. — Ուրուականն եմ քու ...:

ՍԱՐԱՍ. — Հօրս ուրուականը, դժբաղդ եմ, ո՛հ մօտեցիր ... (Ասուր կը մեկնի):

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

Բ. Ա Ր Ա Ր

Անտառ մը. Ծառի ստորոտը նստած են Ասթինէ եւ Մարաթ. Առաւօտ է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա .

ԱՍԹԻՆԷ ԵՒ ՄԱՐԱԹ

ՄԱՐԱԹ. — Վերջապէս քեզ ազատեցի, որովհետեւ գիտէի թէ դու անմեղ ես: Հրեշտակ մը չի կրնար ոճիր գործել: Ծաղիկ մը փուշ չըլլար: Կայծակներ արտադրելու չեն ստեղծուած զոյգ գեղեցիկ աչքերդ, այլ շող, ճառագայթ լուսաւորելու մթամած, տանջուած հոգիները: Ձեռքերդ շուշանափայլ շոյել, գգուել գիտեն և ո՛չ թէ հարուածել: Բու ժպիտդ, Ասթինէ, վիրաւոր սրտերու բալասան ըլլալու կոչուած է և ո՛չ թէ մահառիթ սուր դաշո՛յն:

ԱՍԹԻՆԷ. — Ծնորհակալ եմ, բարի՛ Մարաթ, բայց որչափ որ այժմ ազատ կ'զգամ զիս, սակայն հանգիստ չունիմ:

Եղբորս որդւոյն արիւնը սիրտս կ'արիւնէ և հէք հօրս կորուստը հօգիս դառնութեամբ կը լեցնէ: Մանաւանդ որ, յետապոս միշտ երերուն միշտ թափառաշրջիկ, փախստական պիտի ըլլամ:

ՄԱՐԱԹ. — Ասթինէ, հանգիստ ըրէ, ես պաշտպանդ պիտի ըլլամ: Բազուկներս, սուրս և քաջութիւնս քեզի համար են: Պատրաստ եմ քու ազատութեանդ համար զոհուիլ: Առանձին իսկ կրնամ գիմադրել ամէն վտանգի:

ԱՍԹԻՆԷ. — Բիւր շնորհակալութիւն, շատ բարի ես, կը խոստանամ քեզ լիովին վարձատրել: Մի օր, անշուշտ անմեղութիւնս պիտի ապացուցուի և ես պիտի կրնամ տէր դառնալ հօրենական մեծատարած կալուածներուս: Այդ պարագային քեզի պիտի նուիրեմ ընդարձակ դաշտագետին մը:

ՄԱՐԱԹ. — Ասթինէ, ես պէտք չունիմ ոչ կալուածի, ոչ դրամի, և ոչ ալ մեծութեան. միայն քեզի կ'ըսեմ թէ իմ ուզածս պարգեւը արժէքաւոր է քան արքաներու ամենաթանկագին թագերու քարերը, աւելի ցանկալի, քան աշխարհի թագաւորութիւնները: Ես այդ պարգեւը կը խնդրեմ քեզմէ. Ասթինէ (կը ծնրադրէ):

ԱՍԹԻՆԷ. — Լո՛ւէ՛, վատ անպատիւ:

ՄԱՐԱԹ. — Ուրեմն կ'ուզե՞ս որ ծաղիկ հասակս խամրի. կ'ուզե՞ս այն սիրտը որ սիրովդ կը տրոփէ յաւիտենապէս լո՛ւէ:

ԱՍԹԻՆԷ. — Դու որդ մըն ես. անարժէք սողուն մը, որու վրայ կոխել իսկ չեմ զիջիր: (Մարաթ ոտքի կ'ելլէ, կը բռնէ աղջկան թեւէն եւ կը քանայ զայն ծառի ճիւղին կապել անոր ետքը վարսերէն. այդ պահուն կը յայտնուի հովիւ մը, որ կը վազէ տրամի վայրը):

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

ՆՈՅՆ ԱՆՁԵՐ ԵՒ ՀՈՎԻԻԸ (ծպտուած)

ՀՈՎԻԻԸ. — (Կը վազէ, վար կ'առնէ Ասթինէն եւ կը սկսի բռնանցքի հարուածներ փոխանակել Մարաթի հետ,

որը կ'իյնայ թաւալգլոր). վատ, տմարդի. խպնի՛ր, աղջիկ մը շատ դիւրին է մեռցնել:

ԱՍԹԻՆԷ. — Աստուած քեզ զրկեց, բարի հովիւ:

ՀՈՎԻԻԸ. — (Կը մօտենայ Մարաթին.) Ել՛, կորսուի՛ր, վատ արարած:

ՄԱՐԱԹ. — Ոտքի կ'ելնէ, կը քաշէ սուրը եւ կ'սկսի մենամարտիլ Արժանի եմ հետդ մենամարտելու և քեզ սպաննելու:

ՀՈՎԻԻԸ. — Վա՛ր, նետէ սուրդ, չեմ ուզեր պղծել սուրբիս լաստը:

ՄԱՐԱԹ. — (Կը յառաջանայ եւ սուրը կը ճօճէ հովուին կուրծքին դէմ.) Պիտի սպաննեմ քեզ. պաշտպանուի՛ր:

ԱՍԹԻՆԷ. — Սուրդ ինձի տու՛ր, բարի հովիւ, ես կըրնամ սատկեցնել զինք. քանի որ չեմ զիջիր պղծել սուրդ:

ՀՈՎԻԻԸ. — Արժանի չէ սուրիդ հարուածը կրելու:

ՄԱՐԱԹ. — Մեռի՛ր, ուրեմն, (սուրը կ'ուղղէ դէպի հովուին կուրծքը):

ՀՈՎԻԻԸ. — Ստեպեցիր զիս (հովիւը ետ կը մղէ Մարաթը որ հետզհետէ կ'սկսի ընկրկիլ եւ ապա ծունկի կ'ուգայ սուրը գետին նետած). վա՛տ, չեմ ուզեր անպատուել սուրս, կը ներեմ քեզ: (սուրը պատեանը կը դնէ, Մարաթ ընդհուպ ոտքի կանգնելով իր սուրը կը մխէ հովուին կողը, հովիւը կ'իյնայ կռնակին, Ասթինէն արագաբար կը քաշէ հովուին սուրը եւ կ'սկսի սուսերամարտը):

ՄԱՐԱԹ. — Վառեակ, չեմ զիջիր հետդ կռուիլ գնա՛ կորեկ կեր:

ԱՍԹԻՆԷ. — Փի՛ղ տեսնե՞ք թէ որու պիտի վիճակուի յաղթութիւնը (սուրը ուժգնակի կ'իջեցնէ Մարաթի սուրին, որ քանի մը քայլ հեռու կը թռչի: Այդ միջոցին, դէպքին վայրը կը հասնի Շահազ, որ սորդական տարազով):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ՇԱՀԱԶ

ՇԱՀԱԶ. — (Կը վազէ դէպի Մարաթ) Գետին նետուած սուրդ քու նուաստութիւնդ կը յայտնէ, վա՛տ, տմարդի՛

արարած: (Դառնալով Ասթինէին) Քաջարի՛ հերոսուհի, ո՞վ ես, ի՞նչ է անունդ:

ԱՍԹԻՆԷ.— Ո՞վ ես դու, անունդ ըսէ:

ՀՈՎԻԻԸ.— (Գլուխը վեր բարձրացնելով) Շահա՛ղ իշխանը, Պարսկաստանի թագաւորի գահաժառանգ որդի՛ն: Երկի՛նք, ով զրկեց զինք հոս:

ՇԱՀԱՂ.— (Մօտենալով հովուին) Դու ե՞ս, Սո՛ւրա: Ի՞նչ, վիրաւոր...:

ՀՈՎԻԻԸ.— Սա վատը նենգութեամբ զիս վիրաւորեց:

ԱՍԹԻՆԷ.— Իր կեանքին ներելէ վերջ:

ՇԱՀԱՂ.— Վա՛տ, ցա՛ծ, դժոխքի ծնունդ: Ո՞վ է սա գարշելին:

ԱՍԹԻՆԷ.— Անծանօթ վատահոգի մը, որ ուզեց հետս ամուսնանալ. մերժումիս վրայ կախել ուզեց զիս: Սա բարի հովիւը ժամանակին հասնելով, ազատեց զիս, իր ճիւրաններէն:

ՇԱՀԱՂ.— Իսկ դու դեռ չըսիր թէ՛ ո՞վ ես:

ԱՍԹԻՆԷ.— Կաղաչեմ, մի՛, մի՛ հարցներ, միայն զիտցիր որ կարեկցութեան արժանի եմ:

ՇԱՀԱՂ.— Կ'ուզե՞ս ինծի ընկերակցիլ: Քեզ իմ պալատս պիտի տանիմ, ես տեսայ քաջութիւնդ: Եղնիկ մը կը հալածէի, ան նետէս վրիպեցաւ. իսկ հոս՝ ուրիշ եղնիկ մը գտայ զայլի մը ժանիքներուն ենթակայ:

ՀՈՎԻԻԸ.— Սակայն ան առիւծի մը քաջութիւնը ցոյց տուաւ:

ՇԱՀԱՂ.— Ես կը սիրեմ քաջութիւն: Դո՛ւ, քա՛ջ աղջիկ, պալատիս դարդը պիտի ըլլաս, Պարսկաստանի թագը գլխուդ կ'սպասէ:

ԱՍԹԻՆԷ.— Պալատիդ մէջ պարզ սպասուհի մը ըլլալը դարձեալ պատիւ կը համարեմ ինծի:

ՇԱՀԱՂ.— Զէ, օրիորդ, չէ, քու յօժար կամքովդ եթէ կ'ուզես փառքս աւելցնել, կ'ընդունիմ քեզ իշխանուհիս և մի օր թագուհիս: Դու ալ քաջ, վեհանձնութիւններուդ

ակնատես ըլլալով, համակրանքիս արժանացած ես արդէն: Բայց վերքիդ դեռ չի նայեցայ (կը մօտենայ, հովուին վերքը կը քննէ). սուրը խորունկ մխուած չէ, շատ շուտով կ'ապաքինիս. պալատական բժշկներուս խնամքին կը յանձնեմ քեզ: Ուստի, հետս եկուր:

ՀՈՎԻԻԸ.— Ես պատճառներ ունիմ քեզի չընկերանալու. կը խնդրեմ որ չստիպես. շնորհակալ եմ, վեհազն իշխան. կը մաղթեմ որ սա քաջասիրտ, ազնիւ օրիորդին հետ երջանիկ դառնառ: Ես հոս կ'սպասեմ, լուր առած եմ թէ իմ հետապնդածս անձը այս տեղէն պիտի անցնի մայրաքաղաքդ գալու:

ՇԱՀԱՂ.— Ո՞վ է այդ անձը, Սուրա:

ՀՈՎԻԻԸ.— Մի օր պիտի յայտնեմ քեզի անոր ինքնութիւնը:

ՇԱՀԱՂ.— Օրիորդ, կը փափաքի՞ս ինծի ընկերակցիլ:

ԱՍԹԻՆԷ.— Կը հնազանդիմ Աստուծոյ կարգադրութեան (Իշխանը կը ձերբակալէ Մարաթը եւ Ասթինէին հետ կը մեկնին. հովիւը կը մնայ առանձին):

ՀՈՎԻԻԸ.— Երթա՛ս բարո՞վ, հէ՛ք աղջիկ: Բայց ուշացաւ Միրզան, իմ սրտակից բարեկամս, անշուշտ չէ կրցեր գտնել անոր հետքը: Դժոխածին օձը ամէն մարդու ճանկը չիյնար. բայց ուշ կամ կանուխ, արծիւը պիտի ջախջախէ անոր նզովուած գլուխը: Միրզան եթէ իմ ճանչցած հին բազէն է, կրնայ որոնալ զայն, հոգ չէ թէ ան ծպտուած իսկ ըլլայ և ծակէ ծակ սողոսկի: Ահա երկու անձ հեռուէն հոս կու գան, արդեօք անոնք ըլլալու են: Քաջայոյս եմ թէ անոնք են. կը մօտենան. ա՛հ, երկինք փառք քեզ. Միրզան է, Միրզան, արդեօք միւսը իմ փնտռածս է. ես սա ծառին խողովը թագչիմ. անշուշտ յոգնած ըլլալով, հոս դադար, հանգիստ պիտի առնեն. երկրորդ անձը ծպտուած ըլլալու է. ռուսական փափախ մը դրած է, զինուորական տարազ կը կրէ, սուր մը կայ վրան: Մտնեմ խողովը զիս չեն տեսած, ահա կեցան, հեռու կը նային, (կ'ելլէ տեղէն եւ

յամրաբար կը դիմէ դէպի խոռոչը) վէրքս աշնքան չի ցաւ-
ցնեւ դիւս, կրնամ քալել. փա՛ռք քեզ, Տէ՛ր (կը մտնէ խո-
ռոչը) :

Տ Ե Ս Ի Լ Դ .

ՇԱՄԱՐ ԵՒ ՄԻՐՁԱ

ՇԱՄԱՐ. — (Ծպտուած) Այո՛, սիրելի Միրզա՛, ես զա-
նոնք լաւ ճանչցայ. մէկը Ասթինէն էր, երկրորդը Մարաթ, որու մասին քեզի արդէն պէտք եղածը խօսեցայ :

ՄԻՐՁԱ. — Երրորդն ալ Պարսկաստանի գահաժառանգ իշխանը՝ քաջայա՛ղթ Շահազը :

ՇԱՄԱՐ. — Գահաժառանգ իշխանը. վա՛յ իմ գլխուս : (Գլուխը կը հարուածէ) :

ՄԻՐՁԱ. — Խնչ ունիս, Մարշա, ինչո՞ւ կը հարուածես գլուխդ :

ՇԱՄԱՐ. — Միրզա՛, կ'ատեմայդ աղջիկը, հոգիս դառ-
նութեամբ լեցուցիր : Քածը անպատճառ գրաւած է իշխա-
նին սիրտը :

ՄԻՐՁԱ. — Ես շատ դիւրութեամբ կրնամ հաւու պէս մօրթել տալ այդ աղջիկը : Իրապէս դու լաւ ծպտուած ես : Քեզ տեսնողը երբեք չի տարակուսիր թէ դու կին ես : Միասին պիտի գործենք : Ասթինէն աղաւնիի մը նման պի-
տի կտցահարուի վաղեմի բազէկն : Միայն դրամ պէտք է, դրամ :

ՇԱՄԱՐ. — Դրամի մասին երբեք մի՛ մտահոգուիր, ես հարուստ եմ, շատ հարուստ :

ՄԻՐՁԱ. — Ուրեմն կարճ ժամանակէն Ասթինէն փետ-
րաթափ, նետահար թռչունի պէս գետին պիտի փռուի :

ՇԱՄԱՐ. — Ես արդէն դրամի ոյժով անոր հայրը սպան-
նել տուի :

ՄԻՐՁԱ. — Շա՛տ լաւ ըրած ես. գովելի է քաջագոր-
ծութիւնդ :

ՇԱՄԱՐ. — Գործի սկսինք, քաղաքը մեկնինք :

ՄԻՐՁԱ. — Համբերէ՛, տիկին, համբերէ, նախ դրամ, ապա գործ :

ՇԱՄԱՐ. — Խոստացայ, քեզի պիտի տամ պէտք եղա-
ծը : (Գրպանէն կը հանէ քսակը եւ կը պարպէ Միրզայի ծեռքը) հարիւր ոսկի է ընդամէնը, եթէ պակսի, նորէն կու տամ, այժմ այսքան ունիմ :

ՄԻՐՁԱ. — Հարիւր ոսկիով գործ չի կարգադրուիր : Ասթինէի գլխուն մազին չափ ոսկի պէտք է. որովհետեւ անոր ամէն մէկ մազը ոսկի մը կ'ալժէ :

ՇԱՄԱՐ. — Ոսկի մը, շա՛տ մի՛ չափազանցեցր, Միրզա :

ՄԻՐՁԱ. — Քու բոլոր հարստութիւնդ որքա՞ն է :

ՇԱՄԱՐ. — Մօտաւորապէս երկու հարիւր ոսկի, բացի հօրեանական կալուածներէս, որոնք այդ գումարովը կրնան ծախուիլ :

ՄԻՐՁԱ. — Լա՛ւ, այդ՝ բաւական է : Պէտք է քու բո-
լոր ունեցածդ վատնելու յանձնառու ըլլաս. որպէս զի կա-
րենանք վրէժ լուծել :

ՇԱՄԱՐ. — Յանձն կ'առնեմ ամէն ինչ զոհել, պատիւ, հարստութիւն, կալուած և ի հարկին, դոնէ դուռ պիտի մուրամ և ողորմութեամբ ինծի տրուած գումարը Ասթինէն մեռցնելու պիտի տրամադրեմ :

ՄԻՐՁԱ. — Ուրեմն, դու հո՛ս կեցիր, ես քաղաքը պի-
տի մեկնիմ, նախապատրաստութիւն տեսնելէ յետոյ, կու գամ քեզ տեսնելու :

ՇԱՄԱՐ. — Մարաթը անշուշտ պիտի բանտարկուի : Ան անպատճառ այդ աղջկան կամքին բռնացած ըլլալուն, իշ-
խանը զինք ձերբակալած է :

ՄԻՐՁԱ. — Անտարակոյս, այդ ապերախտը պիտի կախ-
ուի, կամ պիտի գլխատուի : Թող իր արդար պատիժը կրէ. ես ահա կը մեկնիմ, զիս կրնան տեսնել քիչ ատենէն. կէս ժամէն կը վերադառնամ : (կը մեկնի) :

ՇԱՄԱՐ.— Յաջողութիւն, Միրզա (պահ մը կը նստի մտախոհ), Ասթինէ կեանքիդ օրերը համրուած են: Ա՛յս ապերախտ Մարաթ, ի զուր տեղ որդիս իմ իսկ ձեռքովս մորթեցի: Բոլոր հնարքներս ի դերեւ ելան: Արիւնոտ դանակը, դրան բանալին Ասթինէի գրպանը դնելով, յաջողեցաւ եղբօրը հաւաստացնել անոր ոճիր գործելը, սակայն աւա՛ղ գործը անկատար մնաց: Ի զուր խեղդեցի խեղճ փէրին: Աստուած ազատեց այդ քաժ շունը: Ա՛յ, եթէ Մարաթ հոս ըլլար, ակռաներովս կը յօշոտէի զինք, աչքերը կը փոքէի. իր արիւնը կը խմէի. բայց ինչ օգուտ: Ան աչքէս հեռու պիտի կախուի: Երա՛նի թէ ես քաշէի իր ոտքի տակի աթոռը. երանի թէ մազերս պարանի վերածուած՝ իր վիզը փաթթուէր. և վերջ տար անոր կեանքին, սակայն այս ո՞վ է, մէկը հոս կու գայ, ի՛նչ, երկինք, ի՛նչ, ա՛յ ինքն է ի՛նք, Մարաթ, ազատուած, կը փախչի:

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՇԱՄԱՐ ԵՒ ՄԱՐԱԹ

ՄԱՐԱԹ.— (Շամարը տեսնելուն պէս կը ծնրադրէ և կ'սկսի ծունկի վրայ յառաջանալ դէպի Շամար): Վատ եմ, նուաստ եմ, սողունը ինձմէ աւելի արժէք կը ներկայացնէ. համարձակութիւն չունիմ ոտքդ անգամ համբուրելու: Կոչ խէ սրտիս, մեռցուր զիս. այլէ՛, մարմինս, և աճիւններս լափէ: Սակայն, գիտցիր Շամա՛ր գիտցիր, ես յաջողութիւններով բռնաւորուած՝ կը վերադառնամ, ապա թէ ո՛չ, չէի համարձակեր քեզ տեսնել. Ասթինէն մեր ճանկին մէջ է, ես վրէժով լեցուած՝ անոր պիտի չի նայիմ, նա մերժեց սէրս. ապերախտը թքաւ վրաս: Հիմա այլեւս ընելիքս բացորոշ է:

ՇԱՄԱՐ.— Դու վատ ես, զգուշի արարած մը. քու միտք ես պիտի ուտեմ:

ՄԱՐԱԹ.— Ես քեզի կ'ըսեմ որ սա խոշոր քարովը գլուխս պատուես, ըղեղս ձեռքիդ մէջ շաղես: Սակայն, դու

միշակ չպիտի կրնաս յաջողիլ զգետնելու Ասթինէն. որ այսօր Պարսկաստանի թագուհին է: Մտիկ ըրէ, տիրուհի՛ս, իմ աննման բարեացակամ Շամարս: Ես յաջողեցայ փախչիլ: Փախուստս պալատի նաժիշաներէն մէկուն կը պարտիմ: Կաշառեցի զինք: Ան բանտապահին հետ լաւ յարաբերութիւն ունենալուն՝ բանտէն ազատուեցայ: Նաժիշտը՝ որ Զահար կը կոչուի, խօստացաւ իր կարելին ընել Ասթինէն մեռցնելու:

ՇԱՄԱՐ.— Լա՛ւ, կը ներեմ քեզ, ոտքի՛, քովս նստի՛ր (Մարաթ անոր ոտքերը համբուրելէ վերջ, կը նստի քովը):

ՄԱՐԱԹ.— Շնորհակալ եմ տիկին, շատ շնորհակալ եմ: Այլեւս ուրախ եմ, շատ ուրախ:

ՇԱՄԱՐ.— Ապերախտ, դու չես գիտեր թէ ինչ մեծ զոհողութիւնով յաջողեցայ Սարատը համոզելու թէ ոճիրը գործողը Ասթինէն է:

ՁԱՅՆ ՄԸ.— (Խոռոչէն) Ես լաւ գիտեմ, տիկին, դու որդիդ սպաննեցիր, և արիւնոտ դանակը Ասթինէի գրպանը դրիր:

ՇԱՄԱՐ. ՄԱՐԱԹ.— Երկինք, ո՞վ է խօսողը (ոտքի կը կանգնին սարսափահար):

ՁԱՅՆԸ.— Ես՛, ես՛, Ասուրի ոգին, որ օդին մէջ անտես՝ ձեզ մտիկ կ'ընէ: Ձեզի պիտի հետեւիմ ուր որ ալ գտնուիք: Շամար, դու զիս սպաննել տուիր վատ Մարաթի ձեռքովը ու ախպէս հաւատացիր, թէ այլեւս կրնաս սանձարձակ գործել, սակայն, քաջ լաւ գիտցիր թէ որքան ալ միտած սակայն հոգիս կ'ապրի և բոցավառ աչքերս իրենց հրեղէն սլաքները ձեզի պիտի ուղղեն: Բայց հիմա ձեզ կը թողում, Աստուած զիս կը կանչէ, ահա՛ կը թռչիմ դէպի երկինք հրեշտակներու թեւերով:

ՄԱՐԱԹ.— Շամար, ազատուեցանք, ան երկինքն ի վեր կը թռչի: Աստուածն անդամ կը կամի որ Ասթինէն մեզմէ սպաննուի, այս իսկ պատճառաւ, վրէժխնդիր Ասուրը երկինքը կանչուեցաւ:

ՇԱՄԱՐ.— Մեկնինք ուրեմն, Մարաթ, հնչեց վրէժի ժամը (կը հեռանան):

ԱՍՈՒՐ.— (Դուրս կ'ելլէ ծառին խոռոչէն) Աստուած հետս է: Թող դեւերը ժանիքնին ցոյց տան, թո՛ղ դժոխքը բոցավառուի, թո՛ղ փոթորիկները գողան: Ստոյգ է, այո, թէ նախանձը, ցոփութիւնը և ազահութիւնը դաշնակցած են արգարութեան դէմ: Տեսնենք թէ ո՞վ յաղթող պիտի հանդիսանայ, դե՞ւը թէ՛ Աստուած:

Վ. Ա. Ր. Ա. Գ. Ո. Յ. Ր.

Գ. Ա. Ր. Ա. Ր.

Ասթինէի ննջասենեակը.— Ան կը ննչէ, եւ անոր անկողնին մօտ գետեղուած է Ասթինէի նորածին մանկան օրօրանը: Աթոռին կից կը գտնուի սեղան մը, որու վրայ դրուած է Ասթինէի մատանին, մոմ մը կը վառի աղօտ լոյսով:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ԱՍԹԻՆԷ.— (Տեսիլքի մէջ) Վերադարձար վերջապէս պատերազմէն, սիրելի իշխանս: Տես նորածին մանչդ: Ըսէ՛ որ ո՞ր կը նմանի: Ահ, ո՞ր կ'երթաս, նորէ՛ն կուռի. ո՞հ, ո՞չ, կ'ազաչեմ մի՛ բաժնուիր ինձմէ, շատ յոգնած ես. վառօթի ծուխը դեռ չես սրբած դէմքէդ. թո՛ղ թաշկինակովս սրբեմ: Բայց, ա՛հ, գնաց... (կը լռէ: Անձանօթ մը յամրաբար կը մօտենայ օրոցին, կ'առնէ մանուկը եւ սեղանին վրայ դրուած մատանին, ապա կամացուկ մը կը հեռանայ):

ԱՍԹԻՆԷ.— Բայց վերադարձաւ: Սիրելի իշխանս, նստի՛ր, կ'ազաչեմ, Սիրասուն Շահանս, դիտէ, հայրիկդ է քեզ գրկողը, քեզ համբուրողը: Մի օր, դու ալ իրեն պէս քաջայաղթ իշխան մը պիտի ըլլաս. ձեռքդ պիտի կրես յաղթական սուրդ: Ա՛հ, նորէն ո՞ր, ո՞հ, կեցիր, ափսո՞ս հեռացա՛ւ. (կը բանայ աչքերը) երազ էր, տեսի՛լ: Շահագս վերադարձած չէ: Գունս փախաւ, դիեցնեմ փոքրիկս, (կ'ելլէ անկողնէն, կը մօտենայ օրոցին) երկի՛նք, ո՞ր է հրեշտակս: (Բարձրաձայն) Չահա՛ր, Չահա՛ր, հո՞ս եկուր: Արդեօք մեծ հօբը տարուած է: Չահա՛ր, Չահա՛ր:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ԱՍԹԻՆԷ, ՎԱՐԻԿ

ՎԱՐԻԿ.— Իշխանուհի՛, Չահարը սենեակը չէ:

ԱՍԹԻՆԷ.— Տեսած եմ փոքրիկս:

ՎԱՐԻԿ.— Ո՛չ, իշխանուհի՛ս:

ԱՍԹԻՆԷ.— Լուր տուր թագաւորին թէ մանուկս անյայտ եղած է:

ՎԱՐԻԿ.— Երկի՛նք, դո՛ւ ազատէ նորածին իշխանազունը (կը մեկնի):

ԱՍԹԻՆԷ.— Հրեշտակս, վա՛յ գլխուս, չըլլայ թէ ոսոխներու ճանկն ես անցեր:

ՎԱՐԻԿ.— (Կը մտնէ) Իշխանուհիս, նորին Վսեմափառութիւնը հոս կու գայ:

ԱՍԹԻՆԷ.— Հանդերձներս տուր: Ա՛խ Շահանս, ո՞ր (կուլայ):

ՎԱՐԻԿ.— (Կը հագցնէ իշխանուհին) Աստուած գթած է, տիրուհի, մի լար:

ԱՍԹԻՆԷ.— Երկի՛նք, ազատէ զաւակս, փոխարէնը հոգիս առ: Բայց ահա սկեսրայրս:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՆՈՅՆՔ, ՆԱՏԻՐ ԵՒ ՍԵՆԵԿԱՊԵՏԸ

ՆԱՏԻՐ.— Իշխանուհի, որքան որ օրէնքը չի թոյլատրեր ինձի սենեակդ գալու, սակայն, ստիպուած՝ թողանս հանդէպ ունեցած սիրոյս համար, զանց ընելով օրէնքի տրամադրութիւնը, եկայ: Արդ, ըսէ, ե՞րբ է անհետացեր իշխանազունը:

ԱՍԹԻՆԷ.— Վեհափառ արքայ, աչքերս են կուրացեր.

երբ քիչ առաջ արթնցայ. զինք օրոցը չգտայ:

ՆԱՏԻՐ.— Սենեկապետ, փոթախնդիրը իմացնել ոստիկանատունը: Ասթինէ հոգ մի ըներ. կը գտնուի. Աստուած մե՛ծ է (Սենեկապետը կը մեկնի): Արդէն լոյս է, խուզարկութիւնը շուտով կ'սկսի:

ԱՍԹԻՆԷ.— Բայց իմ լոյսս չկայ, Վեհափառ արքայ:

ՉԱՅՆ ՄԸ.— (Դուրսէն) Բախտագո՛ւ շա՛կ, բախտագո՛ւ շա՛կ:

ԱՍԹԻՆԷ.— Վեհափառ տէր, եթէ կարելի է, կանչել տուր բախտագուշակը:

ՉԱՅՆ ՄԸ.— (Դուրսէն) Բախտագուշակ, բախտագուշակ:

ՆԱՏԻՐ.— Վարիկ, կանչէ բախտագուշակը (վարիկ կը մեկնի):

ԱՍԹԻՆԷ.— Բայց ես կը վախնամ, չեմ ուզեր ներկայ ըլլալ, չըլլայ թէ...:

ՆԱՏԻՐ.— Իրաւունք ունիս. գնա միւս սենեակը: Ես պարտադրուած՝ պիտի մնամ այս սենեակը, քանի որ մանուկը այստեղէն առնուած է:

ԱՍԹԻՆԷ.— Սիրելի փոքրիկս, արդեօք ի՞նչ պիտի ըսէ բախտագուշակը (կը մեկնի):

ՆԱՏԻՐ.— Ի՞նչ պիտի ըսեմ երբ որդիս վերադառնայ, բայց ահա բախտագուշակը:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ .

ՆԱՏԻՐ, ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ, ՎՀՈՒԿԸ, ՎԱՐԻԿ

ՎՀՈՒԿԸ.— (Կորաքամակ, ճերմակ մօրուքը կ'երկարած գուլի մինչեւ ծունկը. ձեռքը ունի սեւ երկար համիչ մը, ներս մտած ատեն կ'սկսի հագալ) Բարի լո՛յս, վեհազն Տէ՛ր:

ՆԱՏԻՐ.— Նստի՛ր, ի՞նչ է անունդ (վհուկը կը նստի):

ՎՀՈՒԿԸ.— Անունս է Մարշալերա Չին. ես Հնդկաստանցի եմ: Խմած եմ աշխարհի գիտութիւնը. ներկան, անցեալն ու ապագան յայց գրքեր են ինձի համար:

ՆԱՏԻՐ.— Լա՛ւ, խօսէ՛, ի՞նչ պատահած է հոս, այս սենեակը:

ՎՀՈՒԿԸ.— Թո՛ղ թաս մը ջուր բերուի ինձ (Սենեկապետը եւ վարիկ կը մեկնին):

ՆԱՏԻՐ.— Քանի՞ տարեկան ես:

ՎՀՈՒԿԸ.— 131, արքայ: Եւրոպա պիտի մեկնիմ: Մեծ կայսրերը զիս հրաւիրած են իրենց մայրաքաղաքները:

ՎԱՐԻԿ.— Ահա՛ ջուրը. (կը զետեղէ ջրամանը վհուկին առջեւ):

ՎՀՈՒԿԸ.— (Կ'սկսի հագալ) Անէ՛ծք, ահարկու տեսարան: Արքայ, չեմ կրնար խօսիլ:

ՆԱՏԻՐ.— Խօսէ՛, կը հրաժայեմ քեզի:

ՎՀՈՒԿԸ.— Ոճրագործութիւնս: Մայր մը իր եռամսեայ մանկիկը խեղդելէ վերջ, յանձնած է դիակը իր սպասուհիին զայն գետը նետելու համար:

ՆԱՏԻՐ.— Դժո՛խք, անէ՛ծք. ի՞նչ կը խօսիս, վհուկ:

ՎՀՈՒԿԸ.— Ճշմարտութիւնը, վեհա՛զն արքայ: Ոճրագործ մայրը տասնիննը տարեկան է: Ան վայելչակազմ և գեղանի է:

ՆԱՏԻՐ.— Ինչ նշան կը կրէ դէմքին:

ՎՀՈՒԿԸ.— Սպի մը իր աջ յօնքին վերեւ:

ՉԱՅՆ ՄԸ.— (Դուրսէն) Բախտագուշակ, բախտագուշակ, բախտագուշակ:

ՆԱՏԻՐ.— Վարի՛կ, կանչէ պոռացող բախտագուշակը (վարիկ կը մեկնի):

ՎՀՈՒԿԸ.— Արքայ, չա՛տ կը ցաւիմ որ յայտնութիւններս գոհացուցիչ չգտնելով, երկրորդ մըն ալ կանչել կուտաս: Առաջին անգամն է որ այսպէս արժանապատուութիւնս կը վիրաւորուի:

ՆԱՏԻՐ.— Ես կը յարգեմ քեզ, բայց այն անձը զոր պատժել պիտի ստիպուիմ, սիրելի է ինձի, ուստի, կ'ուզեմ ունիլ լաւ համոզուիլ: Կու գո՛յ ահա երկրորդը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե .

ՆՈՅՆՔ, ՎԱՐԻԿ ԵՒ Բ. ՎՀՈՒԿԸ

Բ. ՎՀՈՒԿԸ.— (Կորաքամակ, ճերմակ երկայն մօրուքով, ձեռքին մէջ ունի եզան եղջիւր մը) Արքայ կը պատուիմ ներկայութիւնդ վայելելով: (Թագաւորի հրամանովը կը նստի):

Ն. ՎՀՈՒԿԸ.— Եղջիւր կը կրէ, հա՛, հա՛, հա՛. իբրեւ թէ վհուկ մըն է. . .

Բ. ՎՀՈՒԿԸ.— Ո՞վ է այս ցնդած մարդը որ կը յանդգ-

նի արժանապատուութեանս հետ խաղալ: Ես եզրկատուսի հըռ-
չակաւոր բախտագուշակ, անունս թեւեր առած՝ Արեւելքէն
Արեւմուտքը կը թռչի. ձեռքիս եղջիւրը ինքնախօս ըլլալով,
զիտէ ամէն ինչ: Ան գիտութեան խողովակն է: Երկնային
խորհուրդներու պատգամախօսը, եղջիւրաւոր Աստուածնե-
րու գլուխէն ինկած. . . :

ՆԱՏԻՐ. — Բաւական է. խօսէ՛, ի՞նչ է պատահեր հոս:

Բ. ՎՀՈՒԿԸ. — (հագալով) Լա՛ւ, Արքայ, (կը նայի եղ-
ջիւրի փողին մէջ) Մայր մը, հազիւ տասնինը տարեկան,
խեղճած է իր որդին. դիակը գետը նետուած է: Ոճրա-
գործը անհաւատարիմ է իր ամուսնոյն. Ամուսինը պատե-
րազմի մէջ է. իշխանուհին սպի մ'ունի իր աջ յօնքին վերեւ:
ՆԱՏԻՐ. — Բաւական է:

ՁԱՅՆ ՄԸ. — (դուրսէն) Բախտագուշակ, բախտագուշակ:

ՆԱՏԻՐ. — Կանչէ՛, Վարիկ, կանչէ՛ երբորդն ալ: (Վարիկ
կը մեկնի):

Բ. ՎՀՈՒԿԸ. — Շատ կը ցաւիմ, արքայ. ալ պէտք է
որ եղջիւրս խորտակեմ, փշրեմ. ես համբաւաւոր Լիտա—
Մար—թին, կ'ուզեմ աւելի մեռնիլ, քան համբաւիս, մեծ
հռչակիս ոտնակոխութիւնը տեսնել: Սակայն ահա երիտասարդ
մը. վհուկ է եղեր, հա՛, հա՛, հա՛:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ.

ՆՈՅՆ ԱՆՁԵՐԸ Գ. ՎՀՈՒԿԸ և ՎԱՐԻԿ.

Գ. ՎՀՈՒԿԸ. — (անմօրուս, երիտասարդ, ձեռքը կը կրէ
օծ մը) Բարի լո՛յս չեմ կրնար ըսել ձեզ. որովհետեւ չարիք
գործուած է հոս, ինչ որ օձիս աչքերէն բացօրոշ կերպով
կը կարգամ: Օձիս աչքերը իմաստութեան, գիտութեան զոյգ
հայելիներ են: Մէկ խօսքով, անոնք Աստուծոյ ակնոցներն
են: Երկինք, ասողերը, ծովերն ու ովկիանոսները այս աչ-
քերուն մէջ են:

Ա. ՎՀՈՒԿԸ. — Արքայ, սա երիտասարդը յիմարանո-
ցէն փախած ըլլալու է: Աչքեր Աստուծոյ ակնոց, ինչե՛ր
կը լսենք. . .

Գ. ՎՀՈՒԿԸ. — Ես կը ծծեմ միշտ օձիս չըթունքները.
Անոր լորձուքը զիս միշտ երիտասարդ կը պահէ. ես 457
տարեկան եմ: Այս այն օձն է որ խաբեց դրախտի մէջ ա-
ռաջին կինը:

Բ. ՎՀՈՒԿԸ. — Իսկապէս յիմար է, արքայ, կը ցա-
ւինք որ տակաւին կ'ուզէք յիմարի մը խօսքեր մտիկ ընել:

Գ. ՎՀՈՒԿԸ. — (Բ. վիտկին) Դու եղջիւրդ իմաստու-
թեան խողովակ կը կոչես, և իրաւունք կ'ստանաս. մինչդեռ
օձիս աչքերը ճշգրիտ հայելին են բոլոր գաղտնիքներու:
Այո՛, անոնք Աստուծոյ ակնոցներն են:

ՆԱՏԻՐ. — Լա՛ւ, լա՛ւ, խօսէ՛.

Գ. ՎՀՈՒԿԸ. — Օձիս աչքերը կը յայտնեն թէ հոս իշ-
խանուհի կայ. Անունը Ասթինէ է: Ան 19 տարեկան է: Աջ
յօնքին վերեւ սպի մը կը կրէ: Ան իր մատանին տուած է
երիտասարդի մը, գոր կը սիրէ, դաւաճանելով իշխանը, որ
պատերազմի գացած է: Ոճրագործը իր միակ որդին՝ որ Շա-
հան կը կոչուի. խեղդելէ յետոյ, յանձնած է Ջահար անու-
նով սպասուհիին. սա վերջինը մանկան դիակը գետը նե-
տած է այս գիշեր: Իսկ Ջահարը փախած է վրաստանի կող-
մերը:

ՆԱՏԻՐ. — Դու մանրամասն պատմեցիր ամէն ինչ:
Իսկապէս օձը թանկագին գանձ մ'է: Դուք երեքդ ալ պի-
տի գնահատուիք (ներս կը մտնէ սենեկապետը): Հիմա
կատարեալապէս համոզում գոյացուցի թէ երեքդ ալ ճշմար-
տախօս անձեր էք: Ես պէտք ունիմ ձեր իմաստութեան:
Ուստի պալատս պիտի բնակիք, և իմ մեծ նախարարնե-
րու աստիճան պիտի տրուի ձեզ: Սենեկապետ, առաջնոր-
դէ զիրենք չքեղ յարկաբաժին մը. պատիւ, յարգանք և
պէտք եղած խնամք ու ծառայութիւն պիտի չի զլացուի
իրենց: Ահա՛ արքայական վճիռս:

ԵՐԵՔ ՎՀՈՒԿՆԵՐԸ. — (Միաբերան) Կեցցէ՛ արքաներու
մեծն արքան: Կեցցէ՛ ճշմարտութիւնը (կը մեկնին սենեկա-
կապետին հետ):

Տ Ե Ս Ի Լ Է .

ՆԱՏԻՐ, ԱՍԹԻՆԷ, ՍԵՆԵԿԱՊԵՏԸ ԵՒ ՎԱՐԻԿ

ԱՍԹԻՆԷ. — Բախտագուշակները ուրախութեան աղա-
ղակներ կ'արձակէին. որդիս գտնուած է ուրեմն:

ՆԱՏԻՐ. — Ամուսնուդ քեզի տուած մատանին ո՞ւր է:

ԱՍԹԻՆԷ. — Կորսուած է: Բայց ինչո՞ւ մատանիովը կը
հետաքրքրուիս:

ՆԱՏԻՐ. — Կորսուած մատանիին հետ կորսնցուցած ես
պատիւդ միանգամայն:

ԱՍԹԻՆԷ. — Լաւ է մեռցնել զիս, արքայ, քան թէ այս
պիտի խօսքեր ինծի լսողել:

ՆԱՏԻՐ. — Դու առաջարկեցիր ինձ նախապէս բախտա-
գուշակը կանչելու: Ես չի բաւականացայ մէկով. և երեքն
ալ նոյն կերպով յայտնուեցան: Աթիւնէ՛, դու ճշտագործ
ես, որքեդ դու ես խելդողը և ասկէ զատ, մատանիդ քեզ
սիրող երիտասարդին նուիրած ես: Երբեք չեմ ուզեր լսել
չքմեղանքի բառ մը իսկ: Այժմ բանտ պիտի երթաս. մա-
հապատիժիդ գործադրութիւնը որդւոյս կը յանձնեմ: Ան
սրդէն պիտի վերադառնայ չուտով պատերազմէն:

ԱՍԹԻՆԷ. — Արքայ, զիս չեմ ուզեր արդարացնել, կը
յարգեմ արքայական հրամանդ միայն Աստուծոյ կը յանձնեմ
արդարագատութիւնը:

ՆԱՏԻՐ. — (Վարիկին) Հա՛նէ վրայէն իր շքեղ հան-
դերձները ու զարդերը: Իսկ դո՛ւ, սենեկապետ, գնա շղթայ
բեր, և ապա բանտ տար զինք: (Վարիկ կ'սկսի անոր հան-
դերձները եւ զարդերը հանել: Սենեկապետը կը մեկնի):
Ահա, այսպէս մահապարտի զգեստ պիտի հագնիս: Փառաւոր
շքեղ պալատի բանտի պիտի փոխւի: Մարգարտակուռ
ապարանքներու՝ ծանր շղթայի օղակներ պիտի յաջորդեն:

ԱՍԹԻՆԷ. — Արքայ, կը հնազանդիմ հրամաններուդ:
Արդէն առանց իմ սիրեցեալ զաւկիս ներկայութեանը, սա
շքեղ պալատն ինծի մթափած բանտ մը պիտի ըլլար, և
սիրտս ամբակուռ շղթաներով պիտի պրկուէր: (Կը մօտենայ

հարսենական անկողնին) Մնաս բարով հարսենական անկո-
ղին: Ուրիշ մը յետ այսու պիտի հանգչի մէջդ: Չեմ նա-
խանձիր անոր, կ'օրհնեմ Աստուծոյ կամքը: (Կը մօտենալ
օրոցին) Դո՛ւ, թափուր օրօրան, դու սրտիս պատկերն ես:
Ո՛հ, կ'ուզէի որ գէթ դու լեզու ունենայիր ճշմարտութիւնը
խօսելու: Բայց դո՛ւ, ո՛հ, լուռ ես, ինչպէս համրութեան
դատապարտուած արդարութիւնը: Մնաս բարով, (կ'սկսի լալ)
մնաս բարով: Մահէս յետոյ ուրիշ մը պիտի գրկէ քեզ, ուրիշ
մը պիտի հակի վրայդ դիցնելու Շահանիս փոխան՝ երկրորդ
մը: (Կը մտնէ սենեկապետը եւ կը շղթայէ անոր ձեռքերը):

ՆԱՏԻՐ. — Այո՛, շղթայ վայել է ճշտագործ ձեռքիդ:
Բա՛նտ, բա՛նտ և ապա կախաղան:

ԱՍԹԻՆԷ. — (Կը համբուրէ օրոցը ծնրադիր, շղթայա-
կապ) մնաս բարով քաղցրիկ օրօրո՛ց: (Կը մեկնի սենեկա-
պետին եւ վարիկի հետ):

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

Ա. ՊԱՏԿԵՐ

Արքայական դահլիճ մը, գեղեցկապէս զարդարուած:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

(Դուրսէն ժողովուրդը կ'աղաղակէ, ծափահարութիւններ):

ՆԱՏԻՐ. — Ծափահարութիւններ կը լսուին: (Թնդա-
նօթներ կը գոռան) Թնդանօթի որոտո՛ւ մե՛ք ի՞նչ կայ արդեօք:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ. — (Դուրսէն) Կե՛ցցէ մեր արքա՛ն,
կե՛ցցէ քաջայաղթ գահաժառանգ իշխանը:

ՆԱՏԻՐ. — Շահա՛ղն է որ յալթականօրէն քաղաքը կը
մտնէ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ. — (Դուրսէն) Կեցցէ՛ բանակ, կեցցէ՛ մեր
դրօշակը: (Ձայները կը մօտենան):

ՆԱՏԻՐ. Խեղճ որդի, այժմ կը ծափահարուիս, բայց ահա ինքը:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ՆԱՏԻՐ, ՇԱՀԱՋ, ՍԱՐԱՏ

ՇԱՀԱՋ. — (Վազելով մերկ սուրը ձեռքին): Հա՛յր, քեզ

կը ներկայացնեմ յաղթական սուրս: (Կ'երկարէ հօրը): Սա փառքն է Պարսկաստանի:

ՆԱՏԻՐ.— (Կ'առնէ սուրը, եւ ապա կը համբուրէ որդւոյն ճակատը) Բարձր եկար, քաջաբեր ողորտ Գիտէի արդէն որ յաղթութիւնը և փառքը քեզի կ'սպասէին:

ՍԱՐԱՍ.— (Ներկայացնելով ազգային դրօշը) Վեհափառութիւնդ, արքաներու արքայ, արժանի է չնորհաւորութեան, քաջասիրտ որդի մ'ունենալուդ, որուն կը պարտի բանակը իր չահած յաղթութիւնները:

ՇԱՀԱՋ.— Հա՛յր, երբ քաջաբար կը ճակատէի թշնամիին դէմ, նամակդ ստացայ որով կ'աւետէիր ինձ թողանդ ծնունդը: Ուստի, ներէ ինձ որ փութամ նորածինս գրկելու (նստիւր կ'սկսի լալ): Բայց ի՞նչ կը տեսնեմ, ո՛հ, դու կ'արտասուես: Ի՞նչ է պատահեր: Արցունքիդ կաթիլները չարագուշակ կը թուին ինձ:

ՆԱՏԻՐ.— Ձեմ կրնար լսել քեզի պատահածը:

ՇԱՀԱՋ.— Ուրեմն որդիս է մեռե՞ր:

ՆԱՏԻՐ.— Խեղդուած . . .

ՇԱՀԱՋ.— Խեղդուած, երկի՞նք, ի՞նչ կը լսեմ:

ՆԱՏԻՐ.— Իր հարազատ մօրմէն . . .

ՇԱՀԱՋ.— Որմէ՞ . . .

ՆԱՏԻՐ.— Ըսի արդէն:

ՇԱՀԱՋ.— Հա՛յր, քու խօսքերդ սուր դաշոյններ են սրտիս միտումը:

ՆԱՏԻՐ.— Ան սիրական մ'ունի, որուն նուիրած է քու իրեն տուած մատանին:

ՇԱՀԱՋ.— Կը խնայեմք, հա՛յր, խնայէ ինձի: Ճակատս որ ցարդ արհամարհած էր նետերու տարափներ, ահա ամօթով և պարտութեամբ կը խոնարհի: Թշնամիին կրակն ու սուրը, թնդանթն ու փոթորիկը չկրցան զիս յաղթել, իսկ հիմայ յաղթուած եմ: (Սուրը կ'առնէ հօրմէն) հա՛յր, թող սուրս պատեանին մէջ գամուի, ես պարտուած եմ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.— (Դուրսէն) Կեցցէ՛, բիւ՛ր կեցցէ իշխանը (ծափահարութիւններ):

ՇԱՀԱՋ.— (կը յառաջանայ քէպի դուռը) Հեռացի՛ր, ժողովուրդ, հեռացի՛ր, մի ծափահարէ՛ք պարտեալը:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.— (դուրսէն) Պարտուած, պարտուած:

ՇԱՀԱՋ.— Սակայն ի՞նչ. . . Լոյսը միթէ կրնա՞յ ոճրագործ կոչուիլ: Երբէ՛ք լսած չեմ որ գառնուկը ճանկերու ժանիքներ ունենայ: Հա՛յր, ու՛ր է Ասթինէն:

ՆԱՏԻՐ.— Բանտ. իր մահը սուրէդ կը պահանջեմ:

ՍԱՐԱՍ.— (մեկուսի) Արդեօք ո՞վ է Ասթինէն:

ՆԱՏԻՐ.— Սարատ, կ'ուզեմ բանակը տեսնել, հե՛տս եկուր: (կը մեկնի Սարատի հետ):

ՇԱՀԱՋ.— Ինչե՛ր լսեցի. ինչե՛ր. Ասթինէ՛, սուրս մինչև երախակալը կուրծքդ պիտի մխուի (կը վազէ դուրս սուսերամերկ):

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ԱՐԱՐ Դ.

Ասթինէ տարածուած բանտի մէկ անկիւնը.— Աղօտ լոյս մը, Ասթինէ դրած է գլուխը խոշոր քարի մը վրայ. ուրիշ քար մը. Շահագ թագչած սիւնի մը ետեւ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա .

ԱՍԹԻՆԷ.— (Շղթայակապ կ'երգէ):

Որդեա՛կ իմ Շահան,

Իմ լոյսս անմահ.

Ո՞ր հրէշ գազան

Քեզ ըրաւ բաժան

Օրօցէդ, ծոցէս

Որը հրակէզ

Դեռ կ'սպասէ քեզ: [Կը լռէ եւ ապա կը

մրափէ]:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

ՆՈՅՆ ԵՒ ՇԱՀԱԶ

ՇԱՀԱԶ.— (կը յառաջանայ դէպի Ասթիւնէն) կը քնա-
նայ: Որչափ խաղաղ քուն: Դէմքը հրեշտակի մը անմե-
ղ լեթիւնը կը ցոլացնէ: Հայր, խաբուած ես, խաբուած,
ոճրագործ մը չի կրնար այսպիսի խաղաղ քուն մը ունենալ:

ԱՍԹԻՆԷ.— (Քունի մէջ կը սեղմէ խոշոր քարը իր
լանջին): Շահա՛զս, հրեշտակս, քնի՛ր, քնի՛ր անուշակ,
քնի՛ր, արեւն է քնացեր, թռչնիկներն են մրափեր, քնի՛ր:

ՇԱՀԱԶ.— Ինչ սրտայո՞յզ տեսարան: Խեղճ մայրը կը
կարծէ, թէ կուրծքին փարոյը իր որդին է. քարը ուժգին
լանջին կը սեղմէ (ծունկի կու գայ): Ասթիւնէ՛, հրեշտակս,
սա քարը երբ քեզի համար Շահազկ կը փոխարինէ, քաղ-
ցը է ինծի, սիրելի՛ որդւոյս շափ: (Կուլայ) Ես ալ համբու-
րեմ զայն, ես ալ գրկեմ, (կը համբուրէ քարը եւ կը գրկէ
ուժգին) դու, համար քար, անզգայ քար, այժմ ինծի հա-
մար կը շնչես դու, կը զգաս և կարծես կը ժպտիս ինծի:
Բայց ի՞նչ կը խօսիմ: Սուրս ոճրագործին արիւնովը յագեց-
նելու եկայ, իսկ հիմա, այնքան նուաստացած՝ որ ծնրադ-
րած քարը կը համբուրեմ: Օ՛ն սիրտ, քարացիր: (Ոտքի
կ'ելնէ) Այո՛, արթնցնեմ զինք: Կրնայ ըլլալ որ ան զիս
սիւնին ետեւ նախապէս տեսած ըլլալով, դիտմամբ սկսաւ
իր զաւկին կորուստը ողբալ և հանգիստ քուն մը կեղծել:
Իսկ հիմա ալ, քարը կը գրկէ, լանջին կը սեղմէ ցոյց տալով
թէ ինք՝ որդեսէր մայր մըն է: Այո՛, այսպէս ըլլալու է:
Արդէն երբ զինք առաջին անգամ տեսայ, չուզեց իր ինք-
նութիւն ինձ յայտնել: Կո՞յր սէր: Ես անոր գեղեցիկ երե-
ւոյթէն և ցոյց տուած քաջութենէն խաբուած՝ առանց
պրպտելու իր ծագումը, հակառակ հօրս կամքին, հետը
ամուսնացայ: Բաւ է՛, բաւ է: Հայրս իրաւունք ունէր կամ-
քիս հակառակելու: (Բարձրածայն) Ասթիւնէ՛, Ասթիւնէ՛:

ԱՍԹԻՆԷ.— (Ընդոստ կ'արթննայ, աչքերը կը շփէ, կը

նստի եւ Շահազը կը տեսնէ) Ո՞վ Լս... ո՛հ, զո՞վ կը
տեսնեմ, Շահա՛զս: Շահա՛զս (կը ջանայ կանգնիլ):

ՇԱՀԱԶ.— Դահիճդ կը տեսնես, ոճրագործ, սուրս քու
կուրծքիդ համար պատեանէն ցատումով դուրս պիտի թռչի:
ԱՍԹԻՆԷ.— Ես վատ, նուաստ չեմ, եթէ դու ալ հա-
ւատացած ես թէ իրապէս որդեսպան եմ, զա՛րկ, զա՛րկ,
միտ սուրդ կուրծքիս, մի՛ վարանիր, օ՛ն քաջ սուրդ:

ՇԱՀԱԶ.— Ո՞ւր է քեզի նուիրած թանկագին մատանիս:
ԱՍԹԻՆԷ.— Երբ ես կըցած եմ ինձմէ գոյացած, իմ
արիւնէս, մսէս կազմուած սրտիս հատորը խեղդել, անշուշտ
մատանիդ ալ կրնայի տալ իմ ուղած մարդուն: Շահա՛զ,
ուրիշ ըսելիք չունիմ զա՛րկ, կուրծքս պատրաստ կ'սպասէ
հարուածին. օ՛ն փութա՛. (անձանօթ մը յամրաբար ոտքի
մատներու վրայ քալելով կը մօտենայ, առանց տեսնուելու
անոնցմէ: Նա կամաց մը գետին հակելով մատանին՝ Շա-
հազի կից՝ քարին մօտ կը դնէ):

ՇԱՀԱԶ.— Աղօթքդ ըրէ՛, քեզ պիտի սպաննեմ:

ԱՍԹԻՆԷ.— Ես աղօթքս ըրած եմ, քաջի՛ սուրդ:

ՇԱՀԱԶ.— (Սուրը պատեանէն կը քաշէ) Բայց ո՛հ,
չեմ կրնար, չեմ կրնար, Ասթիւնէ՛, Ասթիւնէ՛, չեմ գիտեր
թէ ի՛նչ զօրութիւն է որ կ'ուզէ սուրս ձեռքէս խլել:

ԱՍԹԻՆԷ.— Մի՛ լար, Շահա՛զ, ես շատ եմ լացեր,
շատ արտասուեր, սիրտս ամբողջ վէրք է. նոր վէրք բա-
նալու տեղ չկայ: Եթէ դու չես ուզեր, և կամ չես կրնար
զիս սպաննել, գէթ ես կրնամ, ես քաջ եմ, վատ չեմ,
նուաստ մը չեմ, գիտեմ մեռնիլ, երբ դու այսպէս կը կա-
միս (յանկարծ սուրը կը խլէ Շահազի ձեռքէն եւ երբ
զայն կ'ուզէ իր լանջը մխել, անձանօթը սուրը ուժգին կը
բռնէ):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ԱՆԾԱՆՈԹԸ

ԱՆԾԱՆՈԹԸ.— (ձերմակամօրուս, պատանքապատ)
Արի՛ւն, արի՛ւն, արի՛ւն գետափը, արի՛ւն տունը, արի՛ւն

անտառը, արիւն հոս, բա՛նտը:

ԱՍԹԻՆԷ, ՇԱՀԱՋ. — (Սարսափահար) Ո՞վ ես դո՛ւ:

ԱՆԾԱՆՈԹԸ. — Մեռե՛լ, մեռե՛լ, մեռելի ոգի՛, արիւն, արիւն:

ԱՍԹԻՆԷ. — Երկի՛նք, արիւնս կը սառի, հեռացի՛ր: Ո՛հ կը սոսկամ մեռելներէն:

ԱՆԾԱՆՈԹԸ. — Կը գովեմ սակայն քաջութիւնդ, դու պատուոյդ համար մեռնիլ ուզեցիր. սակայն պատիւդ փրկուած է: (Յամրաբար ընկրկելով կը հեռանայ):

ՇԱՀԱՋ. — Ի՞նչ տարօրինակ երեւոյթ, իսկապէս սիրտս վախէն կը տրոփէ:

ԱՍԹԻՆԷ. — Ըսաւ թէ պատիւ փրկուած է: Ա՛խ, արդեօք ի՞նչ ըսել ուզեց:

ՇԱՀԱՋ. — Ինչպէ՞ս սակայն յաջողած է բանտը մտնել:

ԱՍԹԻՆԷ. — Ոգիներու համար դռները ինքնին կը բացուին: Անոնք ամէն տեղ կընան մուտք գործել: (Կը տեսնէ փայլուն առարկան զետիւն նետուած եւ կամաց մը առանց Շահադէն նշմարուելու, ձեռքը կ'առնէ): Բայց... (ցած) ո՞վ բերաւ, ո՞վ:

ՇԱՀԱՋ. — Դու ուզեցիր քեզ սպաննել, քաջա՛րի Ասթինէ, ո՛հ, ես այդ արարքդ տեսնելով՝ համոզուեցայ թէ իսկապէս անմեղ ըլլալու ես:

ԱՍԹԻՆԷ. — Լոյսը շատ աղօտ կը վառէ, մաքրեմ ծայրը (կը մօտենայ լոյսին եւ պատրոյզը մաքրելու պատուակով՝ կը զննէ գաղտնաբար մատանին: Մեկուսի) և այդ մատանին է, երկի՛նք: (Բալձր) Շահազ, հայրդ երբ մատանիս պահանջեց, ըսի թէ կորսուած է, մինչդեռ ան քովս էր: (Ցած) Արդեօք մեռե՞լը բերաւ:

ՇԱՀԱՋ. — Քո՞վդ, Ասթինէ քո՞վդ, (կը մօտենայ Ասթինէին) հրեշտակս, ուր է մատանին: (Կ'առնէ Ասթինէին եւ լոյսին դէմ կը զննէ): Այո՛, իմ քեզի ձօնած մատանիս է: Ինչո՞ւ սակայն չի յայտնեցիր ինձ թէ քովդ էր:

ԱՍԹԻՆԷ. — Որովհետեւ Շահա՛զ, ուզեցի քեզ փորձել:

Եւ ես համոզուեցայ թէ՛ դու տակաւին սիրտս չես կրցեր պէտք եղածին չափ ճանչնալ: Նոյնիսկ, առանց մատանիդ քեզի ցոյց տալու, դու պէտք էիր հաւատալ անմեղութեանս, ինչպէս նաեւ հայրդ: (Ցած) Բարեսիրտ մեռել:

ՇԱՀԱՋ. — Ներէ՛ ինձ ներէ՛, իմ Ասթինէս, ես քեզ պիտի ազատեմ այս մահաստուեր բանտէն:

ԱՍԹԻՆԷ. — Ո՛չ, ոչ, Շահազ: Յա՛րգէ հօրդ կամքը: (Ցած) Գթասիրտ մեռել:

ՇԱՀԱՋ. — Դու անմեղ ես, Ասթինէ: Ո՛չ մի րոպէ հոս պիտի թողու՞մ, և եթէ հայրս ընդդիմանայ կամքիս. ես ալ ընելիքս գիտեմ: (Բարձրաձայն) Բանտապահ, բանտապահ, հո՛ս եկուր:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ.

ՆՈՅՆ ԱՆՁԵՐԸ և ՆՈՅՆ ԱՆԾԱՆՈԹԸ ԲԱՆՏԱՊԱՀԻ ՏԱՐԱԶՈՎ.

ԱՆԾԱՆՈԹԸ. — Զիս կանչեցիր իշխա՛ն, այնպէս չէ՞:

ՇԱՀԱՋ. — Այո՛, ի՞նչ է անուշդ:

ԱՆԾԱՆՈԹԸ. — Ասրու, իշխա՛նս:

ԱՍԹԻՆԷ. — Շատ բարի բանտապահ մ'է Ասրուն: Առաջին գիշերը երբ չղթայական պանտ նետուեցայ, ան եկաւ չղթաներս քակելու և սկսաւ յորդ սրչունք թսփել:

ՇԱՀԱՋ. — Թողունք այդ պարագան: Ասրու՛, ուրիշ պաշտօնակից անշուշտ ունիս:

ԱՆԾԱՆՈԹԸ. — Այո՛, իշխան, Միրզա անունով պաշտօնակից մ'ունիմ:

ՇԱՀԱՋ. — Շատո՞նց բանտապահի պաշտօն կը վարէ:

ԱՆԾԱՆՈԹԸ. — Տարի մը ի վեր, իշխա՛նս:

ՇԱՀԱՋ. — Իսկ դու՞:

ԱՆԾԱՆՈԹԸ. — Երկու օրէ ի վեր:

ՇԱՀԱՋ. — Այդ իսկ ուրեմն, զթոտ ես և առանց օրէնքի տրամադրութիւնները յարգելու, քակած ես Ասթինէի չղթաները և միանգամայն լացեր ես: Արդ՝ ես այնպէս կ'ըզգամ որ դու քու զթասրտութեանդ համար, այս տեսակ պաշտօնէ մը պիտի հեռացուիս, ուստի աւելի լաւ է որ

քեզի ուրիշ յարմար գործի լծեմ: Այժմ Ասթինէն հետդ առած՝ պիտի մեկնիս քաղաքէն դուրս: Ես հովիւ ծանօթ մ'ունիմ, որ կը գտնուի դէմի լեւան վրայ. ան խրճիթ մ'ունի հովիտին եզրը: Պատուիրէ իրեն որ աչալուրջ հսկէ իշխանուհիին վրայ:

ԱՆՇԱՆՈԹԸ. — Լա՛ւ, իշխա՛նս. բայց մենք պիտի պատ- ժուինք:

ՇԱՀԱՋ. — Միւս ընկերդ պիտի պատժուի, և ոչ թէ դու: Ես զայն պատիժէ ազատելու համար միջոցներ կը փնտռեմ, քնա՛ գինք հոս կանչէ: (անծանօթը կը մեկնի):

ԱՍԹԻՆԷ. — Շահա՛ղ, կ'աղաչեմ հօրդ կամքին հնազանդէ:

ՇԱՀԱՋ. — Ես ճշմարտութեան զինուոր եմ, և ոչ հօրս: Բանտապահը ազատելու միջոց գտայ. (ներս կը մտնէ Միրզա):

Տ Ե Ս Ի Լ Ե .

ՆՈՅՆ ԱՆՁԵՐԸ, ԱՆՇԱՆՈԹԸ ԵՒ ՄԻՐԶԱ.

ՄԻՐԶԱ. — Պատրաստ եմ տէ՛ր:

ՇԱՀԱՋ. — Միրզա, քակէ իշխանուհիին ձեռքի շղթան: Առարկութիւն չի լսեմ, ես այսպէս կը հրամայեմ քեզի: Ասթինէ, դու զինուորական տարազ պիտի կրես սուրիս հետ: Միրզա՛, եթէ քեզի հալցո՛ւի թէ ո՞ւր է Ասթինէն. դու պիտի պատասխանես թէ բանտն է. և թէ իշխանին դուրս մեկնիլը միայն տեսայ:

ՄԻՐԶԱ. — Հասկցա՛յ, իշխա՛ն, հասկցա՛յ (կը բակէ շղթաները):

ԱՍԹԻՆԷ. — Շահա՛ղ, ուրեմն դու բա՛նտ պիտի մնաս:

ՇԱՀԱՋ. — Ժամանակուայ մը համար միայն:

ԱՍԹԻՆԷ. — Ո՛չ, ո՛չ, չեմ ուզեր որ տեղս դու բան- տարկուիս:

ՇԱՀԱՋ. — Բանտարկութիւնս շատ կարճատեւ պիտի ըլլայ: Այդ մասին երբեք մի մտահոգուիր, Ասթինէ՛ս: Ես գահաժառանգ իշխանն եմ, եթէ հայրս իսկ հակառակի, ժո- ղովուրդը, բանակը կ'ստիպեն զինք հնազանդիլ: (Իր զինուո- րական տարազը վրայէն կը հանէ: Ասթինէն կը հագնի

զայն, կը կախէ իշխանական սուրը): Լա՛ւ զինուորական մը եղար Ասթինէս, շատ վայելուէ կ'երեւիս (Ասթինէն կը դնէ Շահաղի գլխարկը): Օն, երթաք բարով:

ԱՍԹԻՆԷ. — Յոստութիւն, իշխանս. (կը մեկնին, առան- ծին կը մնայ Շահաղ):

ՇԱՀԱՋ. — Ազատուի՛ր, բանտարկուած աղանիս, ազատուի՛ր, (կը հագնի Ասթինէի բանտի տարազը). գի- տեմ որ հայրս խստապահանջ է և իմ արարքս պիտի այ- պանէ, բայց հո՛գս չէ: Սակայն ահա՛ ինքը, բանտապահին հետ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԷՁ .

ՆՈՅՆ, ՆԱՏԻՐ և ՄԻՐԶԱ.

ՆԱՏԻՐ. — Միրզա՛, ու՞ր է ոճրագործ իշխանուհին:

ՄԻՐԶԱ. — Վհափառ տէր բանտն է, ահա հոն անկիւնը:

ՆԱՏԻՐ. — (կը մօտենայ) Ասթինէ, Ասթինէ. բայց ի՛նչ, ահ, զո՞վ կը տեսնեմ, դու՞ դու՞, Շահաղ:

ՇԱՀԱՋ. — Այո՛, ե՛ս, հայր:

ՄԻՐԶԱ. — Ուրեմն դուրս ելլողը ո՞վ էր, երկինք ի՛նչ փորձանքի ենթարկուեցայ: Ես կարծեցի թէ իշխանն էր մեկնողը. որովհետեւ իշխանական սուրն անգամ վրան կախ- ուած էր:

ՆԱՏԻՐ. — Դու յանցաւոր չե՛ս, բանտապահ, այլ յան- ցաւորը, օրինականցը իմ գահաժառանգ իշխան որդիս է, որ փոխանակ ինքն օրէնքը յարգելու, խստապահանջ ըլլա- լու, ահա՛ կը քծնի, կը սողայ էգի մը ոտքերուն և զայն կ'արձակէ:

ՇԱՀԱՋ. — Ահա՛ անոր տեղը ես կը գտնուիմ, ալ ի՛նչ կ'ուզես:

ՆԱՏԻՐ. — Այո՛, հոս է տեղդ, հոս, բայց շղթայակապ, չորաբեկ հացի և պղտոր, հոտած ջուրի կարօտով պիտի տուայտիս տարիներով. ես քեզմէ ոճրագործին, դաւաճա- նին, անպարկեշտին մահը կ'սպասէի. և այն սուրդ՝ որ անոր

կուրծքը պիտի մխիթիր, ահա զայն իսկ՝ անոր վրայ կախած՝
դիւրացուցած ես իր փախուստը:

ՇԱՀԱԶ.— Չեմ պատասխաներ, գնա՛, գնա՛:

ՆԱՏԻՐ.— Կ'երթամ, կ'երթամ, բայց քու Ասթինէդ կա-
խաղանի վրայ, առանց քեզ տեսնելու պիտի սատկի:

ՇԱՀԱԶ.— Թող այնպէս ըլլայ, ուրիշ ըսելիք մը ունի՞ս:

ՆԱՏԻՐ.— Թող նորածին որդւոյդ փակուած աչքերը
կրակի փոխուած սիրտդ այրի. ալ ըսելիք չունիմ կը մեկ-
նի Մերգային հետ):

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ԱՐԱՐ Ե.

Արքայական նոյն դահլիճը. կէսօր:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա .

ՇԱՀԱԶ.— Տաս տարի Ասթինէս ծանօթ մտերիմներէս
մէկուն տունը ազատ ապրեցաւ բայց երէկունէն ի վեր վե-
րըստին ձերբակալուելով՝ բանտի խորը կը հեծէ: Վճռեցի
ապստամբիլ բռնապետ հօրս դէմ, բայց Ասթինէս արցուն-
քը արգելեց զիս: Ապա, նկատի առի հօրս ինծի հանդէպ
ցոյց տուած զթասրտութիւնը: Նա տաս տարի առաջ,
Ասթինէս ազատ արձակելու համար, հակառակ իր տուած
խիստ, անողոք վճիռներուն, գիշեր մը միայն թողուց որ
բանտ մնամ. եւ հետեւեալ օրը՝ պալատը վերադարձիս,
համբոյրներով ողողեց ճակատս և նոյնիսկ չի պնդեց որ փա-
խտական իշխանուհիս իրեն յանձնեմ: Այսօր, հօրս ծննդ-
եան տարեդարձն է: Այս առթիւ, նորէն պիտի խնդրեմ իր-
մէ որ խեղճ Ասթինէս ազատ արձակուի, հետո չապրելու
պայմանով: Ահա կու գայ արդէն: Շատ զուարթ կ'երեւի
իր տրամադրութիւնը տեղն է:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

ՆՈՅՆ ԵՒ ՆԱՏԻՐ

ՆԱՏԻՐ.— Շահա՛զս, ձիարշաւէն կը վերադառնամ:
Ծննդեան տարեդարձի առթիւ, քաջարի ձիաւորներս ձիար-
շաւի սկսան: Պատանի մը հազիւ տաս, տասն մէկ տարե-
կան՝ ախոյեանը հանդիսացաւ խաղին: Ծափահարութիւննե-
րու որոտումները օդը թնդացուցին ի պատիւ փոքրիկ հե-
րոսին: Անոր գեղեցկութիւնը, վայելչակազմ հասակը, հա-
մարձակ պատասխանները, և մանաւանդ ճարպիկութիւնը,
մեծ ներգործութիւն ըրին վրաս. հրամայեցի՝ անոր որ իր
մեծ հօրը ընկերակցութեամբ՝ պալատս գայ: Սարատը զա-
նոնք հոս պիտի առաջնորդէ ճիշդ հիմա, մտադիր եմ այս
պատանեակը որդեգրել խեղդուած թոռիս տեղ. սակայն,
ահա՛ կու գան:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՆՈՆՔ, ՍԱՐԱՏ, ԱՆԾԱՆՈԹԸ, ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻՆ

ՍԱՐԱՏ.— Ըստ արքայական պատուէրիդ, բերի պա-
տանին իր մեծ հօրը հետ:

ՆԱՏԻՐ.— Նստեցէ՛ք (կը նստին). ի՞նչ է անունդ,
պատանի:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Անունս՝ Նահաշ, իսկ մեծ հօրս՝ Ռուսս,
Թիֆլիզցի եմք:

ՍԱՐԱՏ.— Ծննդավայրէս:

ԱՆԾԱՆՈԹԸ.— Թիֆլիզցի ես ուրեմն, հրամանատար:

ՍԱՐԱՏ.— Ո՞ր գերդաստանէն ես, Ռուսս:

ԱՆԾԱՆՈԹ.— Շատոնց թողուցած եմ Թիֆլիզը հազիւ
չորս տարեկան, մոռցած եմ նոյն իսկ հօրս անունը:

ՆԱՏԻՐ.— Ինչ որ է. ես կը փափաքիմ, սա պատանին
որդեգրել. անշուշտ ձեր երկուքի բարեհաճութեամբը:

ԱՆԾԱՆՈԹԸ.— Թողւումք ըլլայ, վեհափա՛ռ տէր:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Արքայ, լսած եմ որ բախտագուշակներու
յայտնութեամբ՝ իշխանազուն թոռդ իր մօրմէն խեղդուելով՝

գետը նետուած է: Արքայ, այդ բախտագուշակները ծըպտուած թշնամիներ են. կը խնդրեմ որ՝ վեհափառութեանդ հրամանովը անոնք հոս բերուին:

ՆԱՏԻՐ.— Սենեկապետ, անմիջապէս բախտագուշակներու հետ Ասթինէն հոս թող բերուին. նոյնպէս ճաշը: (Սենեկապետը կը մեկնի) Նահա՛շ: դու ինչէ՞ն գիտես որ անոնք ծպտուած թշնամիներ են:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Ես ալ բախտագուշակ եմ, և իրենցմէ աւելի ձեռնահաս:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ .

ՆՈՅՆՔ, ԱՍԹԻՆԷ (շղթայակապ) ՍԵՆԵԿԱՊԵՏԵԻ ՎՀՈՒԿՆԵՐԸ
ՆԱՏԻՐ.— Նստեցէ՛ք (կը նստին):

ՇԱՀԱՋ.— Հա՛յր, չեմ կրնար զինք շղթայակապ տեսնել: Հրամանովդ թող քակուին իր ձեռքի շղթաները:

ՆԱՏԻՐ.— Արժանի է ատոր: Երբեք մի պնդեր:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Արքայ, ըսի արդէն թէ ես բախտագուշակ եմ, վհուկ եմ: Կրնամ հետեւաբար այս ծպտուած ինքնութիւնը յայտնել:

Ա. ՎՀՈՒԿԸ.— Հա՛, հա՛, հա՛, կրնայ եղեր...? գնա՛ ճանճերու հետ խաղցիր:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Տիկին, հետդ պիտի խաղամ, հետդ, տիկին:

Ա. ՎՀՈՒԿԸ.— Տիկին, տիկին, հա՛, հա՛, հա՛, Տիկին, ուրեքն կը հասկցուի թէ մայրդ պիտի և մօրուք ունի: (Բոորը կը խնդան):

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Եթէ մայրս ուզէր քեզի պէս ծպտուիլ իբր վհուկ, կրնայ անշուշտ հօրդ պիտի և մօրուքս կտրելով քթին տակ և ծնօտին վրայ փակցնել (կը խնդան):

Ա. ՎՀՈՒԿԸ.— Արքայ, ի՞նչ կը խօսի սա անշուշտ տղան: Դու զիս նախարար անուանեցիր, ինչպէ՞ս թոյլ կու տաս որ ան զիս նախատէ:

ՆԱՏԻՐ.— Դու վհուկ ես. պէտք է գիտնայիր որ ան

քեզմէ բարձր աստիճան ունի. քանի որ որդեգիրս է:

ՇԱՀԱՋ.— Կ'ուզեմ գիտնալ թէ ո՞վ է սա պատանին. վհուկ գուշակէ:

Ա. ՎՀՈՒԿԸ.— Թո՛ղ թաս մը ջուր բերուի ինձ: (Սենեկապետը կը մեկնի):

ՊԱՏԱՆԻՆ.— (Բ. վհուկին) Դու եղջիւր մը կը կրես. գուշակէ ինքնութիւնս:

Բ. ՎՀՈՒԿԸ.— Արքայ, ի՞նչ կը խօսի սա տղան:

ՆԱՏԻՐ.— Պարզ կը խօսի, խօսածը ճարտներէն չէ: Պատասխանէ հետեւաբար (կը մտնէ Սենեկապետը եւ ջրամանը կը դնէ Ա. վհուկին առջեւ):

Ա. ՎՀՈՒԿԸ.— (Հազալով) Մեր աստղը ծովն է ընկերս: Այս իսկ, ո՛չ թասի ջուրը, ո՛չ եզան եղջիւրը և ո՛չ ալ օձին աչքերը կրնան գաղտնիքներ խօսիլ: Սա արգելքը պիտի տեսէ 33 օր, 33 վայրկեան, 33 երկվայրկեան:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Աստղս ծովէն ելած է այսօր (ջրամանը կ'առնէ եւ կ'սկսի մէջը նայիլ): Անո՛ւնդ, լսէ՛, Մարշա-վիրա-Ջին չէ՛, այլ Շամա՛ր...:

ՇԱՀԱՋ.— Աստուած, ի՞նչ կը լսեմ:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Դու Սարատի կրնն ես. ամուսինդ ահա՛ քովդ նստեր է:

ՍԱՐԱՏ.— Դժո՛խք, նզովք քեզի, Աստուած իմ ի՛նչ հրէշային արարք:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— (Բ. վհուկին) Տուր ինձ եղջիւրդ: (կ'առնէ) Քու անունդ (կ'սկսի եղջիւրի փողին մէջ նայիլ) Լիտա-Մար թին չէ՛, այլ Կօսա. դու այս քաղաքին բանտապահն ես. հասկցիր. (կ'առնէ Գ. վհուկէն օձը.) անունդ Զահար է, Ասթինէի նաժի՛շտը:

ՆԱՏԻՐ.— Բաւական է, սենեկապետ, օն, քողակերծ ըրէ զիրենք, քաշէ կեղծ մօրուքներն, պիտի խնայի. (սենեկապետը կը կատարէ հրամանը):

ԱՍԹԻՆԷ.— Աստուած իմ, Աստուած իմ, Շամար, է, Զահարը. ա՛խ, որդեակ իմ, ասոնք քու միտք են կերեր: (կ'սկսի լալ):

ՇԱՀԱՋ.— Հիմա ալ հասկցիր, հասկցի՛ր թէ Ասթինէս ոճրագործ է թէ ո՛չ:

ՆԱՏԻՐ.— (պատանիին) Գուշակէ թէ թոռս սպանուած է թէ ո՛չ:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Ես բախտագուշակ չեմ, այլ իմ ստացած տեղեկութիւններուս համաձայն խօսեցայ: Որով՝ օրինակով ցոյց տուի վեհափառիդ թէ սա երեք կեղծ վհուկները նախապէս արդէն ծանօթ ըլլալով Ասթինէին, միեւնոյն արտայայտութիւններով քեզ խաբած են, հասնելու իրենց սեւ նպատակին:

ՆԱՏԻՐ.— Բայց քեզի ո՞վ պատմած է (սենեկապետին) Գազէ՛ իշխանուհիին շղթաները (հրամանը կը գործադրուի):

ԱՆԾԱՆՕԹԸ.— Ես, վեհափա՛ռ արքայ: (ճաշը կը բերուի):

ՆԱՏԻՐ.— Այս չարագործները դէմի անկիւնը նստեցուր, սենեկապետ. (հրամանը կը գործադրուի):

ԱՆԾԱՆՕԹԸ.— Իշխանուհի՛, Աստուած կամեցաւ որ հալածուած, թաղուած արդարութիւնը վերստին իր գահը բազմի և թագաւորէ հոս, ուր ցարդ անօրինութիւնը, անգթութիւնը և սեւ նախանձը սանձարձակապէս կը թագաւորէին: (կ'սկսին ճաշի):

ՆԱՏԻՐ.— Օ՛ն, ամէնքդ միասին ճաշի, (բոլորը սեղանի կը մասնակցին):

ԱՆԾԱՆՕԹԸ.— Ազուաները որքան որ աղաւնիի թեւերով իրենց ինքնութիւնը ծածկեն, արդարութիւնը սակայն ուշ կամ կանուխ, անոնց ինչ ըլլալը քողազերծ կ'ընէ: Ահա՛ օրինակը:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— (գաղտնաբար սեղանի դանակը Սարատի գրպանը կը դնէ) Դանակն ու՞ր է արդեօք: Սարատ, քովս նստողդ դու ես, անպատճառ դու գողցած՝ գրպանդ պահած ես:

ՍԱՐԱՏ.— Ե՞ս, ե՞ս, ի՞նչ կը խօսիս:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Գրպանդ նայի՛ր, ահա՛ կոթը կը տեսնուի:

ՍԱՐԱՏ.— Ո՞վ դրած է զայն գրպանս: (կը հանէ գրպանէն):

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Անշուշտ դո՛ւ, դո՛ւ:

ՆԱՏԻՐ.— Ի՛նչ, գողութիւն, գողութիւն, Սարատ. կը վայելէ՞ միթէ աստիճանիդ: Շատ կը ցաւիմ որ քեզի պէս զօրագունդի հրամանատար մը այսպիսի անվայել դիրքի մէջ գտնուի:

ՍԱՐԱՏ.— (սեղանէն կ'ելլէ ոտքի կը կանգնի) Արքայ՛, եթէ ապացուցուի թէ ես եմ գրպանս դրեր, իրաւունք ունիս, ո՛չ միայն զիս շնորհազուրկ ընել, այլ եւ նոյն իսկ կախաղան բարձրացնել:

ԱՆԾԱՆՕԹԸ.— Սարատ, ես հարցում մ'ունիմ քեզի: Դանակը գրպանիդ մէջ դնողն է յանցաւորը թէ այն անձը, որու գրպանը գտնուած է:

ՍԱՐԱՏ.— Անշուշտ դնողն է յանցաւորը, և պէտք է որ ան պատժուի:

ԱՆԾԱՆՕԹԸ.— Ճշմարտութիւնը խօսեցար. ի բերանէ քումմէ դատեցար:

ՍԱՐԱՏ.— Ինչպէ՞ս, չի հասկցայ:

ԱՆԾԱՆՕԹԸ.— Այսպիսի դէպքի մը ներկայ եղած չե՞ս արդեօք:

ՍԱՐԱՏ.— (ծեռքը ճակատին կ'սկսի խորհիլ.) Այո՛, յիշեցի, յիշեցի, վա՛յ իմ գլխուս, վա՛յ իմ անխելքութեանս: Ա՛խ, գազան Շամա՛ր, դժոխքի ծնունդ:

ՊԱՏԱՆԻՆ.— Դանակը ես դրի գրպանդ: Ահա՛ օրինակը: Օրէնքով ես պէտք է որ պատժուիմ և ոչ թէ դու: Հետեւաբար, դու չարագործ, որդեսպան կինդ պէտք է որ պատժէիր և ո՛չ թէ քոյրդ, Ասթինէ՛ն, որ ահա՛ դէմդ է նստեր:

ՍԱՐԱՏ.— (կը վազէ դէպի Ասթինէն) Քո՛յրս, քոյրս, Ասթինէ, ներէ ի՛նձ, քո՛յր:

ԱՍԹԻՆԷ.— (Գրկելով զայն) Եղբա՛յր իմ, ես քեզ արդէն կը ճանչնայի: Իշխանուհի ըլլալուս պէս, առանց քե-

անուանը տալով: Գաղտնի իրենց հետեւեցայ: Հասան անոնք ձոր մը. ես ճամբաս փոխելով, հասայ իրենց նստած տեղը և ժայռի մը ետեւ թաքչած՝ մտիկ ըրի իրենց խօսակցւել-թիւնները: Հասկցայ ամէն ինչ, թէ իրենց կեղծ անուանելը և թէ իւրաքանչիւրին բուն անունը:

ՉԱՀԱՐ.— Ծիտակ կը խօսի: Կը խօսէինք մեր յաջողու-թիւններու մասին:

ԱՍՈՒՐ.— Ոճրագործ Շամար, որդիդ սպաննիլու պա-րագաները քու իսկ բերնէդ լսած եմ: Երբ դու և Մարաթ կը խօսէիք անտառի ծառին տակ՝ ես ծառի խողովին մէջ թաքչած՝ ձեզ մտիկ կ'ընէի և դուք այնպէս հաւատացիք թէ ողիս է որ օչէն կը խօսի:

ՇԱՄԱՐ.— Ծիչդ է, չեմ ստեր:

ՇԱՀԱՐ.— Իսկ ինչպէ՞ս ազատեցիր Շահան, բա՛րի Ասուր:

ԱՍՈՒՐ.— Ես մի գիշեր երբ աչալուրջ կը հսկէի պա-լատին շուրջը, անծանօթ մը տեսայ որ ծրարի մը մէջ բան փաթթած՝ դէպի հովիտը կը վազէր: Անոր հետեւեցայ. ոճրագործը բացաւ ծրարը մանկական սուր ճիչ մը լսեցի: Երբ հրէշը կը պատրաստուէր դանակը անոր վրիզը դնել, ես կայծակի արագութեամբ՝ վրան խոյացի և զինքը կռնա-կին վրայ շրջելով՝ դաշոյնովս մինչեւ երախակալը անոր կուրծքը մխեցի: Շանսատակ ընելէ վերջ, մանուկն առի, նոյնպէս զրպանը խուզարկելով մեծ քանակութեամբ ոսկե-դրամ գտայ, ինչպէս նաեւ գողցուած մատանին:

ՉԱՀԱՐ.— Ես տուած էի մատանին:

ԱՍՈՒՐ.— Առտուն տեսայ, արքայ որ փոքրիկին ուսին վրայ արքայական զինանշանդ կ'իտուած էր:

ՆԱՏԻՐ.— Շահան, մօտեցիր (կը բանայ մանկան ուսը): Ահա՛ զինանշանը (կը համբուրէ զինանշանը): Դու իմ կր-սուած արիւնս: Ասուր, քու ըրած քաջագործութիւններդ արժանի են իմ գնահատումներուն: Դու եպարքոս պիտի

ըլլաս: (Սենեկապետին) Բեր Աթինէի իշխանական հան-դերձը և թագը (Սենեկապետը կը մնկնի):

ԱՍԹԻՆԷ.— Հա՛յր, հա՛յր, շատ շնորհակալ եմ: Բայց դու ինչո՞ւ չի յայտնեցիր ինքնութիւնդ, երբ զիս Մարաթի ճիւղանէն ազատեցիր:

ԱՍՈՒՐ.— Իշխանի ներկայութեանը չուզեցի քեզ իրրև հովուի մը աղջիկ ծանօթացնել. որովհետեւ իշխանը զիս հովիւ մը կը կարծէր, և այդ իսկ չուզեցի քեզի ընկերակ-ցիլ պալատը գալու համար:

ՇԱՀԱՐ.— Ինչպէ՞ս բանտը մտար:

ԱՍՈՒՐ.— Միրզայի շնորհիւ: Ան վաղեմի ծանօթ էր, որ լսած ըլլալով Կօսայի փախուստը, իմ թելադրութեամբս՝ բանտապահի պաշտօն ստանձնեց: Ասթինէի բանտարկու-թեան գիշերը ես բանտը մտայ: Այս դէպքերը տեղի պիտի չունենային, եթէ յաջողած ըլլայի զիտնալ թէ ո՞ւր են դա-ւադիրները, որովհետեւ երբեք մտքէս չէր անցնէր թէ ի հարկին չարագործները վհուկի դեր են ստանձնած հասնե-լու իրենց հետապնդած նպատակին: Եւ չէի գիտեր, թէ Վեհափառ արքան վհուկներու արտայայտութեանց վրայ յենելով պիտի դատապարտէր իշխանունին: Գալով՝ Շահա-նին, ան մեծցաւ հետս սարերու վրայ, իր հոգին լեռներէն առաւ վեհութեան դասեր և քամիներէն՝ կամքի մարմնոյ ոյժ ու զօրութիւն: Ես ջանացի կրթել զինք և միանգա-մայն կարդացնել Թիֆլիզի վարժարանը: Ծիչդ երեք օր առաջ էր որ փափաք յայտնեց հետս Դաւրիժ գալու: Ես վհուկներու ինքնութիւնը հասկնալէ յետոյ պատմեցի իրեն ամէն ինչ, և նա ինքնաբերաբար, կատարեց անոնց դերը: (Կը մտնէ Սենեկապետը հետը թագ մը եւ իշխանունիին հանդերձներն ու զարդերը):

ՆԱՏԻՐ.— Շահա՛ղս, թագը դիւր գլխուն, Ասթինէ, հա-զիր ներկայութեանս հանդերձներդ:

ԱՍԹԻՆԷ.— (Կը հագուի եւ կը դնէ վրան զարդերը)

Շնորհակալութիւն:

ՆԱՏԻՐ.— Կը կախէ արքայական սուրը Շահանի կողմին) Սենեկապետ, յայտարարէ ժողովուրդին թէ իշխանուհի Ասթինէն թագուհին է երկրին, թող գոռան թնդանօթները: (Սենեկապետ կը մեկնի) Դուք, չարագործներ, հարկ չկայ ըսելու, պիտի գլխատուիք այսօր իսկ (կը գոռան թնդանօթի հարուածներ, դուրսէն ծափահարութիւններ):

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.— (Դուրսէն) Կեցցէ՛ արդարութիւն, կեցցէ՛ Պարսկաստանի թագուհի Ասթինէ (կը մտնէ Սենեկապետը):

ՆԱՏԻՐ.— Տար այս չարագործները կառափնատը և ժողովուրդիս թուքին ու լուտանքին տակ՝ թող գլխատուին միասին (կ'երթան դէպի դուռը):

ՇԱՀԱՆ.— (քաշելով սուրը) Կեցցէ՛ արդարութիւնը, կեցցէ՛ ճշմարտութիւնը:

ԲՈՂՈՐԸ.— Մա՛հ ոճրագործներու՛ն:

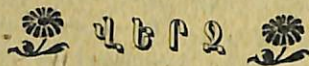
ՆԱՏԻՐ.— Փա՛ռք քեզ Աստուած, թագաւորներու թագաւոր:

ՇԱՀԱՆ.— Կեցցէ՛ ճշմարտութիւնը (կը տարուին ոճրագործները):

ՎԱՐԱԳ ՈՅՐ

ՎՐԻՊԱԿ

Սխալ	Ուղիղ	Էջ	Տող
Այրուցքը	այտուցքը	9	9
Տրուէր	տրուէին	9	31
Կտրուած	կերտուած	10	1
Ժայռին	ծառին	13	4
Սիրբի	սիրելի	16	15
Վառօթ	վառօդ	18	32
Իշխանուհի կայ	իշխանուհի մը կայ	39	13
Շահազս	Շահանս	44	6
Շահազդ	Շահանդ	44	11

Ժն. 6

ԳԻՆ 10 դր. ողջ